

Методичні рекомендації щодо організації наукових досліджень студентів кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови [для студентів 3,4 курсів ОКР «Бакалавр» напряму підготовки 6.0200303 «Філологія», студентів ОКР «Спеціаліст» спеціальності 7.0203304 «Переклад», та студентів ОКР «Магістр» спеціальності 8.02030304 «Переклад»] / Уклад. Волощук І.П., Демиденко О.П., Коломієць С.С. – К.: НТУУ «КПІ», 2015. – 117 с.

*Гриф надано Вченою радою
ФЛ НТУУ «КПІ»
(протокол № ___ від _____ р.)*

*Ухвалено на засіданні кафедри теорії, практики
та перекладу англійської мови ФЛ НТУУ «КПІ»
(протокол № 4 від 08.10.14 р.)*

Навчальне видання

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СТУДЕНТІВ
КАФЕДРИ ТЕОРІЇ, ПРАКТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Для студентів 3,4 курсів ОКР «Бакалавр» напряму підготовки 6.0200303 «Філологія», студентів ОКР «Спеціаліст» спеціальності 7.0203304 «Переклад», та студентів ОКР «Магістр» спеціальності 8.02030304 «Переклад»

- Укладачі Волощук Ірина Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
Демиденко Ольга Павлівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
Коломієць Світлана Семенівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
- Відповідальний редактор Глінка Наталія Вікторівна, кандидат філологічних наук, доценткафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
- Рецензенти Кушлаба Михайло Петрович, викладач кафедри кафедри української мови, літератури та культури
Синеккоп Оксана Степанівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови технічного спрямування

ЗМІСТ

- 1. ВСТУП**
- 2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ НА 3, 4 ТА 5 КУРСІ**
- 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДИПЛОМНИХ РОБІТ СПЕЦІАЛІСТІВ**
- 4. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗМІСТУ ТА СТРУКТУРИ МАГІСТЕРСЬКИХ ДИСЕРТАЦІЙ**
- 5. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ДО ОФОРМЛЕННЯ ОСНОВНОГО ТЕКСТУ КУРСОВИХ, ДИПЛОМНИХ РОБІТ ТА МАГІСТЕРСЬКИХ ДИСЕРТАЦІЙ.**
- 6. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИПЛОМНИХ РОБІТ ТА МАГІСТЕРСЬКИХ ДИСЕРТАЦІЙ**
- 7. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДОПОВІДІ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЇ ЗАХИСТУ**
- 8. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИБОРУ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ**
- 9. ДОДАТКИ**

ВСТУП

Одним із викликів, що ставить перед українською вищою школою Болонський процес, є підняття рівня наукових ступенів бакалавра й магістра згідно із програмою створення в Україні Європейського простору вищої освіти. Основними завданнями нової освіти XXI століття є такі:

- формування духовності нації, держави, світового співтовариства;
- формування особистості суб'єкта навчання через призму ствердження цінностей і духовних норм загальнолюдського характеру;
- керування діяльністю суб'єкта навчання з урахуванням розвитку його суб'єктивного духовного «Я»;
- переорієнтація процесу навчання, спрямованого на здобуття і накопичення знань, на процес розширення кругозору індивідуума, на розвиток його ментальної гнучкості
- розвиток готовності до сприйняття нового;
- заохочення до вдосконалення вмінь самостійної роботи, створення умов до самостійного пошуку інформації, до самостійних досліджень;
- використання новітніх технологій;
- спонукання інтересу до нових наук, методів, технік, підходів і концепцій;
- розвиток аналітичних і синтетичних умінь обробки інформації і її використання для вирішення комунікативних і професійних завдань;
- формування власного когнітивного стилю в самостійному пошуку інформації (первинних текстів) та створенні власних (вторинних) текстів

Концепції нової освіти ґрунтуються на таких ідеях: унікальна цінність індивідуума; високий рівень індивідуального розкриття щодо створення атмосфери інтелектуальної напруги, де студент є активним суб'єктом процесу навчання, здатним до творчої діяльності.

Творчість трактується як діяльність людини у перетворенні дійсності, яка завершується створенням нового оригінального продукту; процес конструктивних перетворень інформації і створення інноваційних результатів. Важливим є розуміння творчості як *процесу*, який *може* призвести до створення продукту, тобто

ключовим поняттям є саме «процес», який також може бути творчим, беручи до уваги й творче спілкування під час наукового пошуку.

В організації науково-дослідної роботи майбутніх перекладачів домінуючу роль відіграють систематичні всебічні міжкурсові міждисциплінарні зв'язки. Для реалізації синергетичної особистісно-орієнтованої когнітивно-комунікативної дворівневої (бакалавр, магістр) системи фахової підготовки студентів на ФЛ НТУУ «КПІ» визначені **пріоритетні напрямки науково-методичної діяльності**. До них належать філологічні й перекладацькі студії науково-технічного дискурсу; опанування сучасних інформаційно-пошукових систем для підготовки фахівців інтегрованих в інформаційне суспільство, створення інформаційно-навчального середовища, в якому навчальна ситуація розглядається як динамічний опосередкований комп'ютерними технологіями процес формування мовленнєвої і перекладацької компетенції; навчально-методичне забезпечення дворівневої (бакалавр, магістр) системи навчання; підготовка викладачів англійської мови професійного спрямування (ESP); постійний підбір і оновлення автентичного текстового матеріалу з різних галузей знань науково-технічного дискурсу і його методична адаптованість згідно з метою, цілями і завданнями певного модуля; розробка і впровадження в навчальний процес інноваційних методів навчання.

Якщо екстраполювати положення про поняття творчості на процес організації, планування й контролю за творчою діяльністю студента, тонасамперед треба розглянути рівні креативної діяльності. Розрізняють компілятивний, проєктивний та інсайтно-креативний рівні творчості. Компілятивний рівень пов'язаний зі збором, класифікацією, рубрикацією вже відомих, розрізнених знань та фактів. На проєктивному рівні створюються узагальнені нові судження, а інсайтно-креативний рівень пов'язаний з осяянням.

Залучення студентів до наукової творчості може реалізуватися на зазначених рівнях, яким притаманні такі види наукової діяльності студентів:

1. **Репродуктивно-пояснювальний.** Студенти підтверджують ту чи іншу наукову ідею самостійно знайденими фактами.
2. **Фактологічно-узагальнюючий.** Здобуті результати узагальнюють, роблять самостійні висновки

3. **Супроводжувально-евристичний.** Ідея збагачується новими судженнями й аргументами. Студенти разом із викладачем формулюють нову концепцію.
4. **Концептуально-збагачувальний.** Будь-яка наукова концепція збагачується новими ідеями на основі самостійно проведеного дослідження.
5. **Творчо-пошуковий.** Студенти самостійно шукають вирішення будь-якої проблеми й згідно з певними критеріями обирають оптимальні варіанти.

Перший і другий види наукової діяльності студентів відносяться до компілятивного рівня творчості, третій і четвертий – до проєктивного, а п'ятий – до інсайтно-креативного.

Важливим є питання оцінювання рівня умінь науково-дослідної роботи. Саме міждисциплінарний підхід до підготовки студентів мовних спеціальностей у вищій технічній школі обумовлює визначення нових комплексних критеріїв щодо підготовки й оцінювання магістерських дисертацій, із врахуванням вищезазначених принципів системності, міждисциплінарності й інтегративності. Крім цього, у контексті сучасних завдань розвитку освітянського простору потреба в спеціалістах високого класу, здатних до вирішення складних комплексних завдань на стику різних наук і, що особливо актуально, успішної практичної реалізації прийнятих рішень особливо зростає. Саме тому магістерська дипломна робота (дисертація) має бути відображенням загального рівня професійної підготовки випускника ВНЗ, що обумовлює відповідний підхід до розробки вимог і критеріїв до написання робіт такого типу.

Критерії оцінювання дипломних робіт включають характер виконання дипломної роботи, її практичну спрямованість, рівень самостійності й евристичності та рівень презентації матеріалу (як у тексті роботи, так і безпосередньо під час захисту). Основним аспектом оцінювання дипломної роботи є те, що студент може отримати найвищу оцінку лише в разі наявності високих коефіцієнтів за усіма вищевказаними критеріями.

Організація підготовки творчої особистості майбутнього перекладача передбачає залучення студентів до наукової роботи протягом усього періоду навчання в університеті. **Науково-дослідна діяльність студентів** включає в себе два вектори: 1) навчання студентів елементів дослідної діяльності, організації

йметодики наукової творчості; 2) саму дослідницьку роботу, яка проводиться студентами під керівництвом професорсько-викладацького складу. Зміст дослідницької роботи студентів поступово ускладнюється, стає більш глибоким від курсу до курсу. На початковому етапі бакалаврату суттєвим для організації науково-дослідної роботи є поняття наукової грамотності (*scientific literacy*), яке включає три компоненти, а саме: знання наукового контенту (історії науки), розвиток аналітико-синтетичних умінь (*process skills*), до яких входять уміння спостереження, збору й інтерпретації результатів.

Третім компонентом «наукової грамотності» є розуміння самої сутності науки, науки як способу пізнання, принципів розвитку наукового знання. На початковому етапі бакалаврату (1-2 курси) студенти знайомляться з науковими напрямками роботи кафедри, пишуть реферати, виступають із доповідями й повідомленнями на лекціях і практичних заняттях, беруть участь у конференціях, олімпіадах.

До завдань **першого вектора** науково-дослідницької роботи студентів відносяться заохочення студентів щодо використання автентичних текстів для дослідної роботи; розвиток і поглиблення навичок та вмінь розуміння текстів і викладу їх короткого змісту у письмовій або усній формі, передачі основних думок першоджерела у вигляді зв'язного письмового або усного тексту, заснованого на виокремленні макроструктури первинного тексту і створенні вторинних текстів, позаяк текст є зразком такого семіотичного утворення, яке вже саме собою спонукає студента до творчого процесу його розуміння, його інтерпретації, до такого роду когнітивної діяльності, яка має справу з творчим переосмисленням людського досвіду.

Завдання етапу набуття наукового досвіду передбачають ознайомлення майбутніх перекладачів з окремими прийомами, методами, видами наукового дослідження, основними поняттями наукового апарату, правилами підбору потрібної інформації та підготовки доповідей, рефератів тощо.

Другий вектор науково-дослідницької роботи (написання курсових, дипломних робіт та магістерських дисертацій) є якісно новим етапом у творчій підготовці майбутнього перекладача.

Студенти кафедри теорії практики та перекладу англійської мови факультету лінгвістики НГУУ «КПІ» виконують курсові роботи з дисциплін «Основна мова» (3 курс), «Основи перекладознавства» (4 курс) (ОКР «Бакалавр»), «Теорія перекладу» (5 курс) (ОКР «Спеціаліст» та «Магістр»).

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ НА 3, 4 ТА 5 КУРСІ

Дані рекомендації розроблено на підставі Закону України «Про вищу освіту», інструкцій МОНУ, галузевих стандартів вищої освіти України за напрямом 6.020303 «Філологія», спеціальностями 7.02030304 «Переклад» та 8.02030304 «Переклад», Положення про організацію навчального процесу НТУУ «КПІ» положення про організацію конкурсу на кращу дипломну роботу студентів факультету лінгвістики НТУУ КПІ.

Курсова робота – самостійна робота дослідницького характеру, спрямована на вивчення конкретної проблеми.

Мета курсової роботи – це закріплення, поглиблення, узагальнення та систематизація знань, здобутих студентами під час вивчення певної дисципліни, та їх застосування для комплексного розв'язання конкретного фахового завдання й розвитку вмінь проведення сучасних наукових досліджень.

Виконання курсової роботи передбачає:

- розвиток умінь самостійного визначення об'єкта і предмета дослідження, його критичного осмислення та опису
- подальший розвиток умінь самостійного критичного опрацювання наукових джерел, аналізу та систематизації інформації,
- поглиблення знань студентів з актуальних проблем лінгвістики та перекладознавства;
- розвиток умінь застосування здобутих знань під час виконання практичних завдань;
- розвиток умінь узагальнювати здобуті результати та формулювати висновки.

Курсова робота дає можливість виявити здатність студента самостійно осмислити проблему, творчо й критично її дослідити, вміння підбирати, аналізувати й систематизувати літературні джерела; здатність застосовувати набуті знання при виконанні практичних завдань; формулювати висновки, пропозиції, рекомендації щодо предмета дослідження.

Матеріали курсової роботи можуть бути використані для подальшої дослідницької роботи – написання дипломної роботи або магістерської дисертації.

Виконання курсової роботи передбачає її обов'язкову презентацію (захист) перед студентською аудиторією й комісією у складі викладачів кафедри, котрі керують курсовими роботами з певної дисципліни. Головою комісії призначається доцент або професор кафедри.

Курсова робота повинна мати чітку **структуру** щодо виділення окремих частин роботи, абзаців, нумерацію сторінок, правильне оформлення посилань, цитат, висновків і списку використаної літератури (20–50 джерел, переважно останніх років); оформлення курсової роботи має відповідати естетичним і орфографічним нормам.

Обсяг курсової роботи:

- на 3-му курсі 25-30 сторінок
- на 4-му курсі 40-50 сторінок
- на 5-му курсі 50-60с сторінок.

Вимоги до курсових робіт

У курсовій роботі на **3-му курсі** студент має продемонструвати **лінгвістичну, інструментальну та загальнонаукову компетенції**, які забезпечуються такими знаннями й уміннями:

- основоположні знання в галузі філології та перекладознавства;
- володіння концепціями гуманітарних і суспільних наук, уміння користуватися методами цих наук;
- володіння українською й іноземною мовами;
- вміння користуватися науковою літературою, аналізувати проблеми й перспективи досліджуваної теми;
- вміння застосовувати інформаційні та прикладні лінгвістичні технології в процесі науково-дослідної роботи.

У курсовій роботі на **4-му курсі** студент має продемонструвати **лінгвістичну, інструментальну, загальнонаукову та загально-професійну компетенції**, які забезпечуються такими знаннями й уміннями:

Знання:

- Мати загальні уявлення про основи філософії, психології та базові знання з фундаментальних наук в обсязі, необхідному для проведення науково-дослідної роботи.
- Володіти базовими знаннями в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій.
- Мати уявлення про структуру й функціонування мовних засобів усіх мовних рівнів.

Уміння:

- Володіти методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації об'єктів різних рівнів мови.
- Володіти основною й другою іноземними мовами у їхній літературній нормі та знаннями про їхні діалектні різновиди.
- Аналізувати мову в її історичному та сучасному стані, користуючись системою основних понять і термінів загального мовознавства.
- Орієнтуватися в основних етапах розвитку науки про мову й дискусійних питаннях сучасного мовознавства.
- Володіти методами інформаційного пошуку в науковій, методичній і довідниковій літературі, а також в мережі Інтернет рідною й іноземною мовами, методами кількісної обробки філологічної інформації.

У курсовій роботі на **5-му курсі** студент має продемонструвати такі вміння:

- формулювати й вирішувати завдання, які виникають під час науково-дослідницької діяльності, що потребують поглиблених професійних знань;
- вибирати необхідні методи дослідження, модифікувати методи, які існують і розробляти нові, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- опрацьовувати здобуті результати, аналізувати й переосмислювати їх, враховуючи сучасні наукові результати;
- вести бібліографічну роботу із залученням сучасних інформаційних технологій;

Структура курсової роботи на 4 та 5 курсах є такою

- вступ, у якому вказується об'єкт, предмет, актуальність, мета, завдання, практичне значення й методологія дослідження;
- основна частина, в якій визначаються теоретичні засади дослідження й описується хід його реалізації з використанням відповідних методів; зазвичай основна частина містить 2-3 розділи;
- висновки;
- короткий опис дослідження англійською мовою;
- список використаної наукової літератури й список джерел фактологічного ілюстративного матеріалу;
- додатки

У структурі курсової роботи на 3-му курсі допускається відсутність опису дослідження англійською мовою й додатків.

Основні етапи виконання курсової роботи:

Процес роботи над дослідженням поділяється на три основні етапи: підготовчий, основний етап роботи над змістом і заключний етап.

Підготовчий етап:

- вибір теми курсової роботи й затвердження її на засіданні кафедри;
- пошук літератури, укладання бібліографічного списку;
- складання плану роботи, визначення методології дослідження.

Основний етап:

- здійснення теоретичного аналізу сучасних підходів і аспектів у галузі філології та перекладознавства, вивчення навчальної літератури;
- проведення практичного аналізу (можливе для курсових робіт 4-5 курсів)
- опрацювання й викладення результатів досліджень.

Заключний етап:

- оформлення роботи й представлення остаточного варіанта роботи науковому керівнику;

- перевірка курсової роботи керівником, оформлення відгуку;
- захист курсової роботи.

ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП починається з вибору теми курсової роботи, її осмислення й обґрунтування. З переліку тем, запропонованих викладачами кафедри, студент обирає ту, яка найповніше відповідає його інтересам та схильностям. Перевагу варто надати темі, під час опрацювання якої студент може максимально виявити свій дослідницький і творчий потенціал. Для вибору теми студенту рекомендується вивчити літературу стосовно актуальної лінгвістичної або перекладознавчої проблематики, оформлення й ілюстрування навчальних видань; ознайомитися з вітчизняними й зарубіжними виданнями.

Тематика курсових робіт розробляється кафедрою теорії, практики та перекладу англійської мови згідно з вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівців і затверджується на засіданні кафедри.

Теми дипломних і курсових робіт формулюються відповідно до напрямків науково-творчої тематики кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови *«Дослідження взаємодії одиниць мови і мовлення: комунікативно-когнітивний, соціокультурний, перекладознавчий, методичний та літературознавчий аспекти»*.

Після остаточного узгодження теми курсової роботи з керівником, студент подає заяву на ім'я завідувача кафедри, в якій зазначає назву теми. Заява є підставою для призначення наукового керівника.

Затвердження теми курсової роботи, призначення наукового керівника відбувається на засіданні кафедри.

ОСНОВНИЙ ЕТАП починається з пошуку й опрацювання літературних першоджерел. Студенту рекомендується проаналізувати наукові праці українських і зарубіжних учених у галузі лінгвістики та перекладознавства, методології наукових досліджень, ознайомитися з чинним законодавством України. Після цього зробити аналітичний огляд літератури. Цитати із визначенням наукових понять/термінів, класифікаційних ознак, схем, таблиць тощо, які будуть наводитися в курсовій роботі, мають посилатися на першоджерело із вказівкою на сторінку розташування, при цьому може формуватися список літератури. У **вступі** розкривається актуальність

теми, обґрунтовується необхідність її виконання, вихідні дані для розробки теми, мета, завдання. У вступі також відображається **наукова новизна, об'єкт дослідження** (зазначається через назву певної системи структурних елементів науково-технічного дискурсу). **Об'єкт дослідження** має належати до класу узагальненого об'єкта діяльності фахівця певної спеціальності; **предмет дослідження** зазначається у вигляді системи властивостей, характеристик, функцій об'єкта дослідження, на які безпосередньо має бути спрямоване дослідження (із зазначенням певних обмежень). Визначення предмета дослідження практично є конкретизацією наукової проблеми, що впливає із завдань дослідження.

Слід чітко формулювати **мету** роботи, лаконічно зазначати завдання, що необхідно вирішити для її досягнення. **Мета й завдання дослідження:** формулювання мети роботи й задачі, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети (не слід формулювати мету як «дослідження...», «вивчення...» тощо, оскільки ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету). Мета – це запланований результат дослідження. Виконуючи наукову роботу слід пам'ятати, що «метою будь-якої наукової праці є виявлення нових фактів, висновків, рекомендацій, закономірностей або ж уточнення відомих раніше, але недостатньо досліджених»[21]. Здобути бажані результати, поступово досягти поставленої мети можна шляхом її деталізації у вигляді певної програми цілеспрямованих дій – **завдань дослідження**. Завдання дослідження формулюються у двох варіантах: перший – у вигляді самостійно закінчених етапів дослідження; другий – як послідовне вирішення окремих проблем наукового дослідження стосовно загальної проблеми всієї бакалаврської роботи. Формулювати й конкретизувати задачі слід дуже ретельно, оскільки опис їхнього вирішення становить зміст підрозділів кожного з розділу курсової роботи. Слід зазначити **методологічну основу** дослідження.

Основна частина роботи складається з розділів, підрозділів (якщо необхідно – пунктів). У кінці кожного розділу рекомендується сформулювати висновки зі стислим викладом наведених у ньому практичних результатів.

В основній частині наводиться аналітичний огляд літератури відповідно до обраної теми. Цитуючи будь-яке джерело інформації, необхідно робити посилання

на нього, оскільки це є предметом інтелектуальної власності. Рекомендується проаналізувати дані, опубліковані у відповідних підручниках та посібниках, монографіях, довідниках, інших джерелах, у т.ч. електронних. Узагальнення всієї зібраної інформації дозволить мати більш глибоке уявлення щодо певної проблеми даного розділу.

За обсягом курсової роботи являє собою завершений варіант оформлення спеціально підготовленого рукопису відповідного обсягу. До цього обсягу не включають список використаних джерел і додатки.

У **висновках** рекомендується викласти підсумки проведеного аналітичного огляду, критичної характеристики наукової літератури, опрацьованої за обраною темою, прийнятих перекладацьких рішень щодо досліджуваних лінгвістичних категорій. Для формулювання чітких висновків і ґрунтовних пропозицій рекомендується апробація основних положень дослідження на наукових конференціях, семінарах, публікація у наукових виданнях. Висновки мають базуватися на матеріалах основної частини роботи.

Виклад змісту кожного питання курсової роботи має бути доказовим, пояснювальним та науково аргументованим. Теоретичні положення мають ґрунтуватися на конкретних матеріалах реальної дійсності, а приклади бути типовими.

ЗАКЛЮЧНИЙ ЕТАП дослідження передбачає належне оформлення роботи відповідно до чинних вимог, надання її науковому керівнику та захист.

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ.

Курсова робота подається науковому керівникові для перевірки змісту й структури у визначений термін. Бакалаврська робота автора має продемонструвати: **вміння** логічно та аргументовано викладати матеріал, обґрунтовувати перекладацькі рішення під час виконання перекладацького аналізу, власні узагальнення, висновки й уміння працювати з літературними джерелами. Бакалаврська курсова робота оцінюється за 100-бальною шкалою із подальшим переведенням балів у національну оцінку та оцінку ECTS. Така вимога має

забезпечити чітке критеріальне оцінювання, і, як наслідок, об'єктивність оцінки результатів навчання студентів.

Бали	ECTS-оцінка	Національна оцінка
95...100	A	Відмінно
85...94	B	Добре
75...84	C	
65...74	D	Задовільно
60...64	E	
Менше 60	Fx	Незадовільно

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДИПЛОМНИХ РОБІТ СПЕЦІАЛІСТІВ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Відповідно до чинних вимог Державна екзаменаційна комісія Національного технічного університету України «КПІ» здійснює щорічну атестацію випускників, зміст якої полягає у захисті дипломної роботи, викладеної державною мовою.

Ці рекомендації щодо загальних умов, виконання і захисту, змісту й структури дипломних робіт розроблено на підставі Положення про організацію навчального процесу в НТУУ «КПІ», «Основних вимог до дисертацій та авторефератів дисертацій» (Бюлетень ВАК України № 9-10, 2011), «Рекомендацій щодо змісту та структури магістерських дисертацій, (НТУУ «КПІ», 2010), навчально-методичного посібника Є. С. Сулими «Дипломне проектування. За напрямками підготовки «Прикладна математика», «Комп'ютерна інженерія», «Програмна інженерія».(НТУУ «КПІ», 2011). Виконання випускної кваліфікаційної роботи є завершальним етапом перевірки знань та умінь майбутнього перекладача. Дипломна робота повинна продемонструвати **знання**:

- основних проблем перекладознавства;
- загальної й часткової теорії перекладу;
- наукових методів філологічних досліджень;
- типів і видів перекладу;
- функціональних особливостей двох іноземних мов;
- лінгвокраїнознавчих особливостей двох іноземних мов;
- особливостей перекладацької діяльності;
- методів збирання й обробки інформації;
- сучасних інформаційних технологій.

Робота має засвідчити такі **уміння** студента:

- аналізувати соціальні проблеми й процеси;
- володіти концепціями в галузі гуманітарних і суспільних наук;
- користуватися методами гуманітарних і суспільних наук у різних сферах практичної та науково-дослідницької роботи;

- володіти навичками основних видів перекладу – усного (послідовного) та письмового перекладу всіх жанрово-стильових різновидів текстів;
- володіти сучасними комп'ютерними технологіями з метою пошуку інформації;
- володіти українською та двома іноземними мовами;
- складати анотації, реферувати тексти різних жанрів;
- сприймати тексти на слух і через засоби масової інформації;
- забезпечувати усну й письмову комунікацію в межах діяльності перекладача.

Дипломна робота спеціаліста є кваліфікаційною роботою на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст», яка містить сукупність результатів наукових досліджень, має внутрішню єдність і свідчить про те, що автор володіє сучасними методами, і здатний самостійно здійснювати наукові дослідження на підставі здобутих знань, умінь і досвіду.

Назва дипломної роботи має бути стислою, конкретною, відповідати спеціальності й сутності досліджуваної проблеми, вказувати на предмет і мету наукового дослідження.

Тема й зміст роботи повинні відповідати спеціальності фахівця. Одна з можливих помилок – невідповідність обраного об'єкта дослідження спеціальності, тобто не приналежність до певного класу узагальненого об'єкта діяльності фахівця даної спеціальності. Тож необхідно відповідально підійти до вибору теми й об'єкта дослідження.

У роботі потрібно стисло, логічно й аргументовано викладати зміст і результати досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтологій. При написанні диплома студент має обов'язково посилатися на авторів (співавторів) і джерела, з яких він запозичив матеріали, або окремі результати.

Дипломну роботу подають у вигляді спеціально підготовленого рукопису (дивись вимоги щодо оформлення далі) у твердій палітурці. У разі виконання декількома дипломниками комплексної теми, можна мати спільну частину роботи, але наявність одноосібних томів є обов'язковою. З огляду на високі вимоги нормативних документів слід неухильно дотримуватися порядку подання окремих

видів текстового матеріалу, таблиць, формул, ілюстрацій і списку використаних джерел.

До **захисту** в ДЕК допускаються дипломні роботи, теми яких затверджені наказом ректора університету, а структура, зміст і якість викладення матеріалу й оформлення відповідають вимогам методичних рекомендацій випускових кафедр і Положенню про державну атестацію студентів НТУУ «КПІ» (2013). *Допуск до захисту* дипломної роботи у ДЕК здійснюється завідувачем випускової кафедри і підтверджується візою завідувача кафедри на титульному аркуші пояснювальної записки. Списки студентів, допущених до захисту, затверджуються деканом факультету.

Дипломна робота, допущена до захисту в ДЕК, направляється завідувачем кафедри на рецензування.

ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ДИПЛОМНИХ РОБІТ

Дипломна робота спеціаліста – це результат дослідження певного об'єкта (структурних елементів науково-технічного дискурсу), його характеристик, властивостей, способів перекладу, що є предметом дослідження. Об'єкт дослідження має належати до класу узагальненого об'єкта діяльності фахівця певної спеціальності, що зазначено у відповідній освітньо-кваліфікаційній характеристиці.

Робота має бути пов'язана з вирішенням конкретних наукових або прикладних завдань, які обумовлені специфікою відповідної спеціальності. Зміст роботи має розкрити наявність у автора компетенцій, які зазначені у відповідній освітньо-кваліфікаційній характеристиці стандарту вищої освіти.

Дипломна робота виконується на базі теоретичних знань і практичного досвіду, що здобуті студентом протягом усього терміну навчання й самостійної науково-дослідної роботи.

Зміст роботи має відповідати її темі. Матеріал має бути повністю присвячений темі роботи, досягненню мети, вирішенню поставлених завдань. Неприпустимі будь-які відступи, що не стосуються завдань дослідження.

У дипломній роботі передбачається виконання таких завдань:

- формулювання наукової проблеми, визначення об'єкта, предмета та мети дослідження, аналіз стану дослідження проблеми за матеріалами вітчизняних і зарубіжних публікацій, обґрунтування мети дослідження;
- аналіз можливих методів та методик досліджень, обґрунтований вибір (розробку) методу (методики) дослідження;
- науковий аналіз і узагальнення фактичного матеріалу, який використовується в процесі дослідження;
- викладення здобутих результатів та оцінювання їхнього теоретичного, прикладного чи науково-методичного значення;
- перевірку можливостей практичної реалізації здобутих результатів;
- апробацію здобутих результатів і висновків у вигляді доповідей на наукових конференціях (не нижче за факультетський рівень) або публікацій у наукових журналах і збірниках із обов'язковими результатами рецензування

У процесі підготовки й захисту дипломної роботистудент має продемонструвати такі уміння:

- здійснювати системний аналіз проблеми й розв'язувати її на підставі відомих підходів, пропонувати нові шляхи до вирішення проблеми;
- уміння обґрунтовано вибирати методи дослідження, модифікувати уже наявні та розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- уміння здійснювати науковий аналіз на основі здобутих результатів і вміння формулювати положення й висновки, уміння аргументувати їх;
- уміння оцінити можливості практичного застосування здобутих результатів у науковій та прикладній діяльності;
- уміння володіти сучасними інформаційними технологіями при здійсненні досліджень та оформленні кваліфікаційної роботи.

Відповідно до «Рекомендацій щодо розроблення системи оцінювання захисту дипломних проєктів/робіт» (додаток до розпорядження № 5-1 від 08.01.2014 р.) оцінювання захисту дипломних робіт здійснюється членами державних екзаменаційних комісій (ДЕК) за 100-бальною шкалою із подальшим переведенням балів у національну оцінку оцінку ECTS. Така вимога має забезпечити не лише чітке критеріальне оцінювання, а й об'єктивність оцінки результатів навчання

студентів. Необхідною умовою реалізації цієї вимоги є розроблення відповідної системи оцінювання.

Згідно з Освітньо-професійною програмою підготовки (ОПП), яка є галузевим нормативним документом, у якому визначається нормативний термін та зміст навчання, фахівець освітньо-кваліфікаційного рівня *«Спеціаліст»* призначений для виконання професійних, педагогічних та (чи) управлінських функцій, що пов'язані з циклом існування об'єкта його діяльності. Коло завдань діяльності, які вирішує спеціаліст, допускає діяльність за складним алгоритмом, що містить процедуру конструювання рішень.

Вимоги, зумовлені спеціалізованою підготовкою спеціалістів:

- формулювати і вирішувати завдання, які виникають під час професійної й педагогічної діяльності, що потребують поглиблених професійних знань;
- вибирати необхідні методи дослідження, модифікувати уже наявні і розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- опрацьовувати здобуті результати, аналізувати й переосмислювати їх, враховуючи сучасні наукові дані;
- вести бібліографічну роботу з залученням сучасних інформаційних технологій.

Таблиця 1.

Рекомендації членам ДЕК щодо оцінки дипломних робіт спеціалістів

Критерії	Бали
1. Актуальність роботи	
«ВІДМІННО» Проблема є актуальною для сучасного перекладознавства	7
«ДОБРЕ» Має значну актуальність згідно з науковою темою кафедри.	6-5
«ЗАДОВІЛЬНО» Має певну актуальність відповідно до інтересів навчального процесу кафедри	4
2. Рівень роботи	Бали
«ВІДМІННО» Виконання роботи на творчо-пошуковому рівні , за креативні дослідження певного перекладознавчого аспекту. Зроблено визначальний внесок у теоретичний та практичний зміст дослідження.	9
«ДОБРЕ» Виконання роботи на супроводжувально-евристичному або	8-7

<p>концептуально-збагачувальному рівні, за креативні або нестандартні дослідження певної перекладознавчої проблеми, за суттєвий внесок у дослідження при відповідності змісту роботи обраній темі при наявності несуттєвих зауважень до практичної або теоретичної частини.</p>	
<p>«ЗАДОВІЛЬНО» Виконання роботи на репродуктивно-пояснювальному та фактологічно-узагальнюючому рівні дослідження за наявності суттєвих зауважень до практичної й теоретичної частини.</p>	6
<p>3. Обґрунтування мети дослідження, глибина аналізу стану розкриття чи вирішення проблеми</p>	
<p>«ВІДМІННО» Формулювання наукової проблеми, визначення об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження, аналіз стану розкриття проблеми за матеріалами вітчизняних і зарубіжних публікацій, обґрунтування мети дослідження демонструють досконало сформоване вміння здійснювати системний аналіз проблеми й узагальнення фактичного матеріалу, який використовується в процесі дослідження.</p>	9
<p>«ДОБРЕ» Формулювання наукової проблеми, визначення об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження, аналіз стану розкриття проблеми за матеріалами вітчизняних і зарубіжних публікацій, обґрунтування мети дослідження демонструють достатньоозріле вміння здійснювати системний аналіз проблеми й узагальнення фактичного матеріалу, який використовується в процесі дослідження.</p>	8-7
<p>«ЗАДОВІЛЬНО» Формулювання наукової проблеми, визначення об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження, аналіз стану розкриття проблеми за матеріалами вітчизняних і зарубіжних публікацій, обґрунтування мети дослідження демонструють посереднє вміння проводити системний аналіз проблеми й узагальнення фактичного матеріалу, який використовується в процесі дослідження Мета й завдання дослідження недостатньо аргументовані. Аналіз стану здійснено в основному за навчальною літературою й застарілими джерелами (більше 10 років).</p>	6-5
<p>4. Обґрунтованість вибору методу досліджень</p>	
<p>«ВІДМІННО» Глибоко, за багатьма критеріями, розглянуті допустимі методи дослідження. Вибір теоретичних і експериментальних методів дослідження здійснено на підставі підходів системного аналізу.</p>	
<p>«ДОБРЕ» Розглянуто кілька можливих теоретичних та/або експериментальних методів дослідження. На підставі одного з критеріїв здійснено вибір кращого методу.</p>	

<p>«ЗАДОВІЛЬНО»</p> <p>Вибір методу/-ів дослідження здійснено без достатнього обґрунтування.</p>	
<p>5. Рівень теоретичної частини роботи</p>	
<p>«ВІДМІННО»</p> <p>Високий рівень умінь виокремлювати об'єкт наукового дослідження, опрацьовувати мовний матеріал за допомогою відповідних методів і прийомів, уміння аналізувати, систематизувати й класифікувати, узагальнювати й порівнювати ознаки об'єкта дослідження. Огляд літератури за темою (в межах останніх 10 років), стислий, критичний аналіз існуючих напрямів дослідження (із вказівкою на конкретні роботи попередників) і вибір одного з них у межах власного дослідження. Чітке окреслення власної позиції у розв'язанні визначеної проблеми.</p>	8
<p>«ДОБРЕ»</p> <p>Опрацювання достатнього обсягу літератури для проведення експериментального дослідження (щонайменше 50% в межах останніх 10 років). Окреслення нез'ясованих проблем через аналіз робіт попередників і визначення власного місця у розв'язанні проблеми. Уміння виокремлювати об'єкт наукового дослідження, опрацьовувати мовний матеріал за допомогою відповідних методів і прийомів, що дозволяють аналізувати, систематизувати й класифікувати, узагальнювати й порівнювати ознаки об'єкта дослідження.</p>	7-6
<p>«ЗАДОВІЛЬНО»</p> <p>Рівень умінь не дозволяє повною мірою опрацьовувати мовний матеріал за допомогою відповідних методів і прийомів. Огляд літератури за темою не відображає сучасних позицій щодо стану розробки теми дослідження, здійснено аналіз напрямів дослідження (з вказівкою на конкретні роботи попередників), але немає вказівки на власне місце у розв'язанні досліджуваної проблеми.</p>	5
<p>6. Якість практичної частини дослідження</p>	
<p>«ВІДМІННО»</p> <p>Практична частина є самостійним науково-обґрунтованим дослідженням засобів, способів і прийомів перекладу певних аспектів обраного для дослідження дискурсу й, за потреби (відповідно до мети) супроводжується вивченням заданих лінгвістичних характеристик об'єкта дослідження. Простежується системність і логічний зв'язок із положеннями теоретичної частини роботи. Результати дослідження мають високу практичну значущість і можуть бути рекомендовані для використання у навчальній та навчально-дослідницькій діяльності.</p> <p>Додатки вичерпно ілюструють практичну значущість дослідження.</p>	8
<p>«ДОБРЕ»</p> <p>Практична частина є самостійним науково-обґрунтованим дослідженням засобів, способів і прийомів перекладу певних аспектів обраного для дослідження дискурсу. Простежується системність і логічний зв'язок з положеннями теоретичної частини роботи. Хоча є певні зауваження до рівня обґрунтування здобутих експериментальних даних.</p>	7

<p>Результати дослідження є достовірними та об'єктивними, але недостатньо аргументовані та/або обґрунтовані. Додатки ілюструють практичну значущість дослідження. Результати дослідження мають значну практичну цінність у підготовці до перекладацької практики</p>	
<p>«ЗАДОВІЛЬНО»</p> <p>Практична частина не в повній мірі демонструє самостійність дослідження засобів і способів перекладу певних аспектів обраного для дослідження дискурсу. Не завжди простежується системність і логічний зв'язок із положеннями теоретичної частини роботи, частина здобутих експериментальних даних не є правильна/обґрунтована. Додатки не повністю ілюструють основні положення. Результати дослідження мають певну практичну цінність у підготовці до перекладацької практики</p>	6-5
<p>7. Рівень використання інформаційних технологій</p>	
<p>«ВІДМІННО»</p> <p>Робота демонструє високий рівень умінь користуватись інформаційно-пошуковими системами і базами даних. Уміння працювати з пакетами прикладних програм (електронні словники, Translation Memory Systems, програмне забезпечення класу CAT, Google Alalyzer, Tropes та ін.). Уміння створювати нові (для конкретного випадку) інформаційні моделі об'єктів і процесів, у тому числі з використанням схем, таблиць, прикладних лінгвістичних систем та ін.</p>	6
<p>«ДОБРЕ»</p> <p>Робота демонструє достатньо високий рівень умінь користуватись інформаційно-пошуковими системами й базами даних. Уміння працювати з пакетами прикладних програм (електронні словники, Translation Memory Systems, програмне забезпечення класу CAT, Google Alalyzer, Tropes та ін.). Уміння створювати нові (для конкретного випадку) інформаційні моделі об'єктів і процесів, у тому числі з використанням схем, таблиць та ін.</p>	5
<p>«ЗАДОВІЛЬНО»</p> <p>Робота демонструє задовільний (посередній) рівень умінь користуватись інформаційно-пошуковими системами і базами даних. Уміння працювати з пакетами прикладних програм (електронні словники, Translation Memory Systems, програмне забезпечення класу CAT, Google Alalyzer, Tropes та ін.). Уміння створювати інформаційні моделі об'єктів і процесів, у тому числі з використанням схем, таблиць та ін.</p>	4
<p>8. Якість оформлення дипломної роботи</p>	
<p>«ВІДМІННО»</p> <p>Робота виконана українською мовою (матеріал викладений чітко, стисло, ясно, оформлення роботи повністю відповідає вимогам щодо оформлення магістерських дисертацій).</p>	5
<p>«ДОБРЕ»</p> <p>Матеріал викладений чітко, стисло, але є стилістичні недоліки. Текст виконано з використанням редактора Word for Windows. Оформлення з незначними відхиленнями від вимог ДСТУ.</p>	4
<p>«ЗАДОВІЛЬНО»</p> <p>Нечітке викладення матеріалу, є граматичні помилки. Оформлення з</p>	3

порушеннями вимог ДСТУ.	
9. Якість ілюстративного матеріалу	
«ВІДМІННО» Ілюстративний матеріал повністю, з високою наочністю, розкриває основні положення роботи, що виносяться на захист. Матеріал виконано за допомогою сучасних графічних пакетів, дотриманням вимог нормативних документів. Додатки вичерпно ілюструють практичну значущість дослідження.	4
«ДОБРЕ» Ілюстративний матеріал повністю, але з недостатньою наочністю розкриває основні положення роботи. Матеріал виконано за допомогою сучасних графічних пакетів, є незначні відхилення від вимог нормативних документів. Додатки ілюструють основні положення дослідження.	3
«ЗАДОВІЛЬНО» Ілюстративний матеріал не повністю та з недостатньою наочністю розкриває основні положення дослідження.	2
10. Реалізація матеріалів роботи	
«ВІДМІННО» Виконано одну з умов: – опубліковано наукову статтю у фаховому виданні / тези доповіді; – зроблено доповідь на науковій конференції; – результати впроваджено в роботу зовнішньої організації або в навчальний процес.	7
«ДОБРЕ» – зроблено доповідь на науковій конференції (всеукраїнській, міжнародній), з публікацією тез доповіді.	6-5
«ЗАДОВІЛЬНО» – зроблено доповідь на університетській науковій конференції з публікацією матеріалів.	4-3
11. Доповідь і захист	
«ВІДМІННО» Студент чітко й повно розкрив мету роботи, шляхи її досягнення, глибоко аргументував прийняті рішення. Відповіді на запитання демонструють уміння студента професійно відстоювати власну точку зору, а також і те, що він володіє професійними знаннями на високому рівні з урахуванням сучасних тенденцій у відповідній галузі наукових досліджень.	30-27
«ДОБРЕ» Студент чітко і повно розкрив мету роботи, шляхи її досягнення, глибоко аргументував прийняті рішення, але припустився несуттєвих помилок і неточностей. Студент може професійно відстоювати власну точку зору. Відповіді на запитання є правильними, але не завжди достатньо повні та аргументовані.	26-22
«ЗАДОВІЛЬНО» Доповідь про виконану роботу по суті є правильною, але побудованою нелогічно, нечітко, є багато неточностей. Відповіді на запитання неповні, припущені суттєві неточності в	21-18

аргументуванні прийнятих рішень.

Якщо рівень за відповідною характеристикою оцінювання не відповідає критерію «задовільно» («достатньо»), то виставляється нуль балів.

Таблиця переведення суми балів в оцінки

Бали	ECTS-оцінка	Національна оцінка
95...100	A	відмінно
85...94	B	добре
75...84	C	
65...74	D	задовільно
60...64	E	
Менше 60	Fx	незадовільно

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ МАГІСТЕРСЬКИХ ДИСЕРТАЦІЙ

Рекомендації щодо змісту й структури магістерських дисертацій розроблено на підставі Положення про державну атестацію студентів НТУУ «КПІ» (НТУУ «КПІ», 2013), «Положення про магістратуру НТУУ «КПІ» (НТУУ «КПІ», 2007), «Рекомендацій щодо змісту та структури магістерських дисертацій (НТУУ «КПІ», 2010), Положення «Про організацію конкурсу на кращу дипломну роботу студентів факультету лінгвістики НТУУ «КПІ», навчально-методичного посібника Є. С. Сулими «Дипломне проектування за напрямками підготовки «Прикладна математика», «Комп'ютерна інженерія», «Програмна Інженерія» (НТУУ «КПІ», 2011), Положення про науково-дослідну роботу на кафедрі ТППАМ, Рекомендацій членам ДЕК щодо оцінки захисту дипломних робіт і магістерських дисертацій на ФЛ для напрямків підготовки (спеціальностей): 7.02030304 та 8.02030304 «Переклад», ухвалених Вченою Радою ФЛ НТУУ «КПІ» (протокол № 8 від 27 січня 2014 р), Методичних порад Л.А.Пономаренка «Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня» (К., 2011), а також таких документів як «Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій» (Бюлетень ВАК України. № 9-10, 2011) та «Галузевого стандарту вищої освіти (ОКХ «Магістр»))».

Підготовка перекладачів здійснюється за освітньо-кваліфікаційними рівнями «Спеціаліст» та «Магістр». Згідно з Освітньо-професійною програмою підготовки (ОПП), яка є галузевим нормативним документом, у якому визначається нормативний термін і зміст навчання, фахівець освітньо-кваліфікаційного рівня *магістра* призначений для виконання науково-дослідних, педагогічних та (чи) управлінських функцій, що пов'язані з циклом існування, які вирішує магістр, допускає діяльність за складним алгоритмом, що містить процедуру конструювання рішень.

Вимоги, зумовлені спеціалізованою підготовкою магістрів:

Магістерська дисертація має продемонструвати лінгвістичну, інструментальну, загальнонаукову, конкретнонаукові (прагматичну, дискурсивну, когнітивну), загальнопрофесійні (іншомовну, міжкультурну, перекладацьку, лінгвістичну), компетентності студента, які

обумовлюються вмінням використовувати базові знання в галузі, необхідні для здійснення науково-дослідної роботи; володіти знаннями, навичками й уміннями, необхідними для вирішення конкретного науково-дослідного завдання.

Ці компетентності забезпечують **знання**

- фундаментальні знання в галузі філології та перекладознавства;
- володіння концепціями гуманітарних і суспільних наук, уміння користуватися методами цих наук під час написання бакалаврської дипломної роботи;
- володіння українською мовою та двома іноземними мовами;
- фундаментальні знання і в галузі філології, і в теорії перекладу та володіння методикою аналізу текстів різних стилів і жанрів.

Ці компетентності забезпечують такі **уміння**:

- самостійно здійснювати науково-дослідну роботу з теоретичних та практичних дисциплін, пов'язаних з перекладом;
- вміння користуватися науковою літературою, аналізувати стан справ з питань своєї спеціальності;
- формулювати і вирішувати завдання, які виникають під час науково-дослідницької діяльності, що потребують поглиблених професійних знань;
- вибирати необхідні методи дослідження, модифікувати наявні і розробляти нові методи, беручи до уваги завдання конкретного дослідження;
- опрацьовувати здобуті результати, аналізувати й переосмислювати їх, враховуючи сучасні наукові дані;
- вести бібліографічну роботу із залученням сучасних інформаційних технологій;
- представляти підсумки здійсненої роботи у вигляді звітів, рефератів, статей, оформлених відповідно до вимог, із залученням способів друкування.

У зв'язку з приєднанням системи вищої освіти України до загальноєвропейського освітнього простору відповідно до вимог рекомендацій Болонського процесу в університеті з 2009 року було впроваджено захист магістерських робіт державною або іноземною мовою.

Магістерська дисертація є завершеною науковою роботою теоретичного або теоретико-експериментального чи теоретико-прикладного характеру, спрямованою на самостійні рішення складних дослідницьких завдань, пов'язаних з певною науковою або науково-практичною проблематикою. Виконання випускної кваліфікаційної роботи є завершальним етапом перевірки знань та умінь магістра спеціальності «Переклад». Магістерська дисертація є кваліфікаційною роботою на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр», яка містить сукупність результатів наукових досліджень, має внутрішню єдність, і свідчить про те, що автор володіє сучасними методами і здатний самостійно проводити наукові дослідження на підставі здобутих знань, умінь і досвіду.

Магістерська дисертація на відміну від дипломної роботи спеціаліста містить більш вагомий науковий компонент, виконується згідно з критеріями евристичності на концептуально-збагачувальному і творчо-пошуковому рівнях і є дослідженням певних властивостей об'єкта творчо-пошукового або інноваційного рівнів.

Метою магістерської роботи є:

- розвиток креативного інноваційного мислення;
- розширення парадигми теоретичних знань студентів з фахової підготовки;
- коректна систематизація й самостійний аналіз сучасних рішень питань, пов'язаних із новітньою інтерпретацією наукових проблем;
- поглиблення знань студентів із суміжних наук; подальше удосконалення навичок студентів самостійної роботи студентів із наукової літератури;
- подальший розвиток умінь самостійного наукового пошуку; формування умінь самостійно визначати об'єкт й етапи магістерського дослідження;
- удосконалення умінь та навичок щодо розробки теоретико-прикладного дослідження;
- розвиток умінь самостійно формулювати висновки щодо основних результатів магістерського дослідження.

Невід'ємною частиною роботи є практичний доробок, а саме, створення і відображення в додатках певних баз даних, які відповідають темі, теоретичним положенням роботи та ілюструють її практичне значення.

Магістерська дисертація повинна продемонструвати:

- фундаментальні знання виконавця в галузі перекладознавства;
- вміння самостійно здійснювати науково-дослідну роботу з питань перекладознавства;
- володіння концепціями гуманітарних і суспільних наук, вміння користуватися методами цих наук у науково-дослідницькій діяльності;
- досконале володіння українською мовою та двома іноземними мовами;
- фундаментальні знання з теорії перекладу та володіння методикою аналізу текстів різних стилів і жанрів;
- вміння користуватися науковою літературою, аналізувати стан справ з питань своєї спеціальності;
- володіння сучасними науковими методами філологічних досліджень;
- вміння працювати з комп'ютерною технікою та ефективно використовувати її для обробки матеріалу і результатів досліджень у галузі філології та перекладознавства.
- вибирати необхідні методи дослідження, модифікувати наявні і розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- опрацьовувати здобуті результати, аналізувати і переосмислювати їх, враховуючи сучасні наукові дані;
- вести бібліографічну роботу із залученням сучасних інформаційних технологій.

Невід'ємною частиною роботи є практичний доробок, а саме, створення і відображення в додатках певних баз даних, які відповідають темі, теоретичним положенням роботи й ілюструють її практичне значення.

Назва магістерської дисертації має бути стислою, конкретною, відповідати спеціальності й сутності досліджуваної проблеми, указувати на предмет і мету наукового дослідження.

Тема й зміст дисертаційної роботи мають відповідати спеціальності магістранта. Одна з можливих помилок – невідповідність обраного об'єкта дослідження спеціальності, тобто неналежність до певного класу узагальненого

об'єкта діяльності фахівця даної спеціальності. Тож слід найвідповідальніше підійти до вибору об'єкта дослідження й теми дисертації.

Вимоги до змісту магістерської дисертації

Магістерська дисертація з проблематики перекладу (з акцентуванням на галузевий переклад) – це результат дослідження певного об'єкта, його характеристик, властивостей, способів перекладу (що є предметом дослідження). Об'єкт дослідження має належати до класу узагальненого об'єкта діяльності фахівця певної спеціальності, що зазначено у відповідній освітньо-кваліфікаційній характеристиці.

Магістерська дисертація є кваліфікаційною роботою з певної спеціальності, її зміст має розкрити наявність у автора компетенцій, які зазначені у відповідній освітньо-кваліфікаційній характеристиці стандарту вищої освіти.

Магістерська дисертація виконується на базі теоретичних знань і практичного досвіду, що здобуті студентом протягом усього терміну навчання й самостійної науково-дослідної роботи.

Зміст дисертації має відповідати її темі. Матеріал дисертації має бути цілком присвячений темі роботи, досягненню мети, вирішенню завдань, що поставлені. Неприпустимі будь-які відступи, що не стосуються завдань дослідження.

Зміст магістерської дисертації передбачає:

- формулювання наукової проблеми, визначення об'єкта, предмета та мети дослідження, аналіз стану рішення проблеми за матеріалами вітчизняних і зарубіжних публікацій, обґрунтування цілей дослідження;
- аналіз можливих методів та методик досліджень, обґрунтований вибір (розробку) методу (методики) дослідження;
- науковий аналіз і узагальнення фактичного матеріалу, який використовується в процесі дослідження;
- викладення здобутих результатів та оцінювання їхнього теоретичного, прикладного чи науково-методичного значення;
- перевірку можливостей практичної реалізації здобутих результатів;

- апробацію здобутих результатів і висновків у вигляді доповідей на наукових конференціях (не нижче за факультетський рівень) або публікацій у наукових журналах і збірниках з обов'язковими результатами рецензування.

У процесі підготовки й захисту дисертації магістрант має продемонструвати:

- здатність здійснювати системний аналіз проблеми та розкривати її на підставі відомих підходів, пропонувати нові шляхи вирішення проблеми;
- уміння обґрунтовано вибирати методи дослідження, модифікувати наявний розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- здатність до наукового аналізу здобутих результатів і розроблення висновків та положень, уміння аргументувати їх;
- уміння оцінити можливості використання здобутих результатів у науковій та практичній діяльності;
- володіння сучасними інформаційними технологіями при здійсненні досліджень та оформленні кваліфікаційної роботи.

У магістерській дисертації треба стисло, логічно й аргументовано викладати зміст і результати досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтологій. При написанні магістерської дисертації студент має обов'язково посилатися на авторів (співавторів) і джерела, з яких він запозичив матеріали або окремі результати.

Вимоги до структури магістерської дисертації

Магістерську дисертацію подають у вигляді спеціально підготовленого рукопису (дивись вимоги до оформлення рукописів далі) у твердій палітурці обсягом 85 – 100 сторінок. У разі виконання кількома магістрантами комплексної теми можна мати спільну частину (том) дисертації, але наявність одноосібних томів є обов'язковою. Дисертацію необхідно оформлювати відповідно до Державного стандарту України ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення». З огляду на високі вимоги нормативних документів слід неухильно дотримуватися порядку подання окремих видів текстового матеріалу, таблиць, формул, ілюстрацій і списку використаних джерел. Дисертація має містити:

- титульний аркуш (умовно вважається першою сторінкою, але № не ставиться);
- завдання (не нумеруються, підшиваються у роботу);
- реферат (не нумерується, підшивається у роботу);
- зміст (сторінка 2 у правому верхньому куті);
- якщо містяться умовні позначення - перелік умовних позначень, символів, скорочень і термінів (наступна сторінка за порядковим номером);
- вступ (наступний порядковий номер)
- основну частину;
- висновки;
- список використаних джерел в алфавітному порядку;
- список джерел фактологічного матеріалу ;
- додатки;
- відгук наукового керівника магістерської дисертації;
- рецензію на магістерську дисертацію;
- індивідуальний план навчання.

Титульний аркуш

Оформлюється за формою. Допуск магістранта до захисту магістерської дисертації завідувач кафедри здійснює на підставі висновків за результатами попереднього захисту дисертації, ознайомлення з рефератом дисертації, відгуком наукового керівника й рецензіями, а також за підсумками співбесіди з магістрантом.

Завдання

Завдання за формою затверджується завідувачем кафедри. Завдання видається магістранту на першому тижні періоду науково-дослідної практики і безпосередньої підготовки магістерської дисертації.

У завданні зазначаються:

- **тема магістерської дисертації** наказпо університету, яким її затверджено. Тема дисертації має бути короткою, точно відповідати її змісту, предмету

дослідження, тобто тієї дослідницької роботи, яку має виконати магістрант щодо об'єкта дослідження. У назві не бажано використовувати ускладнену чи узагальнювальну термінологію. У назві треба уникати слів «дослідження...», «аналіз...», «вивчення...», «питання...», «проблеми ....» через невизначеність кінцевого результату;

- **термін подачі** студентом закінченої роботи, який встановлюється рішенням кафедри або Вченої ради факультету (інституту) з урахуванням часу, необхідного для написання відгуку керівника, двох рецензій, візи завідувача кафедри про допуск до захисту та подання секретарю ДЕК не пізніше ніж за два дні до захисту дисертації;

- **об'єкт дослідження** зазначається через назву певної системи (структурних елементів науково-технічного дискурсу). Об'єкт дослідження має належати до класу узагальненого об'єкта діяльності фахівця певної спеціальності;

- **предмет дослідження** зазначається у вигляді системи властивостей, характеристик, функцій об'єкта дослідження, на які безпосередньо має бути спрямоване дослідження (із зазначенням певних обмежень). Визначення предмета дослідження практично є конкретизацією наукової проблеми, що впливає із завдань дослідження;

- **перелік питань, які мають бути розроблені**

Зазначаються конкретні завдання з окремих частин магістерської дисертації, послідовність і зміст яких визначають, по суті, майбутню структуру дисертації. Формулювання цих завдань має бути в наказовій формі, тобто починатися зі слів: «здійснити аналіз...», «обґрунтувати...», «дослідити...», «визначити...», «оптимізувати...», «розробити...» тощо;

- **перелік публікацій**

Зазначаються орієнтовні назви та види (статті, тези тощо) запланованих публікацій за темою магістерської дисертації;

- **перелік ілюстративного матеріалу**

Зазначаються орієнтовні назви складових ілюстративного матеріалу, що мають із достатньою повнотою відображати основні положення результатів дослідження. Ілюстративний матеріал для захисту магістерської дисертації виконується у вигляді плакатів, таблиць, схем, тощо або подається за допомогою комп'ютерних засобів.

Реферат

Реферат призначений для ознайомлення з дисертацією. Він має бути стислим, інформативним і містити інформацію, що дозволяє розкрити сутність дослідження. Реферат обсягом до двох сторінок українською іноземними (російською, англійською тощо) мовами має містити відомості про обсяг роботи, кількість ілюстрацій, таблиць, додатків, джерел із переліком посилань;

текст реферату; ключові слова. РЕФЕРАТ не нумерується і підшивається у роботу.

Текст реферату має відображати зміст дисертації в такій послідовності:

Актуальність теми

Розкриття сутності та стану розв'язування наукової проблеми (задачі) та її актуальності й значущості для розвитку перекладознавства, обґрунтування доцільності проведення дослідження.

Мета й завдання дослідження

Формулювання мети роботи і завдань, які необхідно розв'язати для досягнення поставленої мети (не слід формулювати мету як «дослідження...», «вивчення...» тощо, тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету).

Мета – це запланований результат дослідження. Виконуючи наукову роботу, слід пам'ятати, що «метою будь-якої наукової праці є виявлення нових фактів, висновків, рекомендацій, закономірностей або ж уточнення відомих раніше, але недостатньо досліджених».

Здобути заплановані результати, поступово досягти поставленої мети можна шляхом її деталізації у вигляді певної програми цілеспрямованих дій – задач дослідження. Задачі дослідження формулюються в двох варіантах: перший – у вигляді самостійно закінчених етапів дослідження; другий – як послідовне вирішення окремих проблем наукового дослідження стосовно загальної проблеми всієї магістерської дисертації. Формулювати й конкретизувати задачі слід дуже ретельно, оскільки опис їхнього вирішення становить зміст підрозділів кожного з розділу дисертації.

Об'єкт дослідження

Визначення об'єкта та предмета дослідження як категорій наукового процесу. Об'єкт дослідження— це певні граматичні, лексичні, стилістичні аспекти науково-технічного дискурсу, які обрані для дослідження особливостей їх перекладу.

Предмет дослідження

Предметом дослідження є певні властивості, характеристики об'єкта, на які безпосередньо спрямоване саме дослідження, оскільки предмет дослідження визначає тему дисертації, яка визначається на титульному аркуші.

Методи дослідження

Подання переліку використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко й змістовно, визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Наукова новизна здобутих результатів

Подають коротку анотацію нових здобутків (рішень, висновків), здобутих магістрантом особисто. Необхідно показати відмінність здобутих результатів від відомих раніше, підкреслити ступінь новизни.

Практичне значення здобутих результатів

Слід подати відомості про застосування результатів досліджень або рекомендації щодо їхнього впровадження (використання).

Апробація результатів дисертації

Необхідно вказати, на яких наукових конференціях, семінарах оприлюднені результати дослідження, що входять до дисертації, а також надати інформацію про впровадження результатів дисертаційного дослідження (за умови подання відповідних актів у додатках до дисертації).

Публікації

Зазначається, у яких статтях у наукових журналах, збірниках наукових праць, матеріалах і тезах конференцій опубліковані (або подані для публікації) результати дисертації. Частини реферату, з яких відсутні дані, не вказують.

Ключові слова, що є найістотнішими для розкриття спрямованості роботи, формулюють на основі тексту роботи й розташовують у кінці реферату. Перелік 5-10 ключових слів (словосполучень) друкують прописними літерами в називному відмінку в рядок, через коми.

ЗМІСТ має відбивати конкретний поетапний план реалізації роботи, її структуру. Зміст містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів і пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема, вступу, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаної літератури та ін.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ. Якщо в дисертації вжита специфічна термінологія, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення й таке інше, то їхній перелік має бути поданий у дисертації у вигляді окремого списку. Перелік треба друкувати двома колонками, у яких зліва за абеткою наводять, наприклад, скорочення, справа – їхню детальну розшифровку. Якщо в дисертації спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення й таке інше повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їхню розшифровку наводять у тексті при першому згадуванні.

ОСНОВНА ЧАСТИНА дисертації містить вступ, певну кількість розділів (зазвичай 3-4) та висновки до них, а також загальні висновки. Кожний розділ починають із нової сторінки.

У **ВСТУПІ** необхідно розкрити актуальність теми, її значущість для розвитку відповідної галузі науки, обґрунтувати доцільність проведення дослідження, визначити об'єкт, предмет, матеріал дослідження з зазначенням ілюстративного матеріалу, представленого у дисертації. У **ПЕРШОМУ РОЗДІЛІ** на основі огляду літератури розкривають стан наукової проблеми (задачі). Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, магістрант має зазначити ті запитання, що залишились невирішеними, а відтак, визначити своє місце в розв'язанні проблеми. Необхідно закінчити цей розділ коротким резюме стосовно доцільності проведення дослідження, обґрунтуванням вибору об'єкта і предмета дослідження, формулюванням мети й завдань дослідження. Загальний обсяг теоретичної частини дослідження не повинен перевищувати 40 % обсягу основної частини дисертації.

У **НАСТУПНИХ РОЗДІЛАХ**, як правило, обґрунтовують вибір напрямку досліджень, наводять методи вирішення завдань дослідження і їхні порівняльні оцінки, розробляють загальну методику проведення дисертаційних досліджень, із вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень із висвітленням того нового, що автор вносить у розробку проблеми. Магістрант має давати оцінку повноти розв'язання поставлених завдань, оцінку достовірності здобутих результатів (характеристик, параметрів), їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних праць, обґрунтування потреби додаткових досліджень, негативні результати, які обумовлюють необхідність припинення подальших досліджень.

Між структурними частинами роботи має простежуватися чіткий логічний зв'язок, тобто розділи мають бути пов'язані між собою й починатися з короткого опису питань, що розкриваються в цьому розділі щодо їхнього взаємозв'язку з попередніми й наступними розділами.

Наприкінці кожного розділу обов'язково формулюють висновки зі стислим викладенням наукових і практичних результатів тієї частини дослідження, що була розглянута в розділі. У висновках не слід переказувати те, що було зроблено в розділі, а сформулювати, що із цього випливає.

ВИСНОВКИ є завершальною й особливо важливою частиною магістерської дисертації, що має продемонструвати результати дослідження, ступінь реалізації поставленої мети і завдань. У висновках відображається синтез усіх здобутих результатів дослідження та їхнє співвідношення із загальною метою й завданнями дисертації. Викладають найбільш важливі наукові і практичні результати, здобуті дисертації, які мають містити формулювання розкритої наукової проблеми, її значення для науки й практики. У висновках необхідно наголосити на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів. Далі формулюють висновки та рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів.

Висновки краще представляти у вигляді послідовно пронумерованих абзаців. При цьому кожен абзац має містити окремий завершений логічно висновок чи рекомендацію.

На підставі зроблених висновків у роботі можуть подаватися рекомендації. Рекомендації розміщують на новій сторінці. У рекомендаціях визначають необхідні, на думку автора, подальші дослідження проблеми; подають пропозиції щодо ефективного використання результатів дослідження.

Список використаних джерел

Список використаних джерел слід розміщувати **в алфавітному порядку**. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів із бібліотечної та видавничої справи. Зразок оформлення списку використаних джерел наведено в Бюлетені ВАК України, № 3, 2008. Кожне джерело, що включено до списку, має бути відбито в тексті дисертації. Список джерел фактологічного матеріалу оформлюється згідно з вимогами й має містити перелік матеріалів прикладного перекладознавчого аналізу.

ДОДАТКИ

До додатків доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття дисертації:

- додаткові (довідникові) ілюстрації або таблиці;
- матеріали, які через великий обсяг або форму подання не можна включити до основної частини (результати практичного дослідження – переклад певних мовних одиниць, кількісно-якісний аналіз здійсненого дослідження).

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ МАГІСТЕРСЬКИХ ДИСЕРТАЦІЙ

Згідно з «Рекомендаціями щодо розроблення системи оцінювання захисту дипломних проектів/робіт» (додаток до розпорядження № 5-1 від 08.01.2014 р.) оцінювання захисту магістерських дисертацій здійснюється членами державних екзаменаційних комісій (ДЕК) за 100-бальною шкалою із подальшим переведенням балів до національної оцінки та оцінки ECTS. Така вимога має забезпечити не лише чітке критеріальне оцінювання, а й об'єктивність оцінки результатів навчання студентів. Необхідною умовою реалізації цієї вимоги є розроблення відповідної системи оцінювання.

Згідно з Освітньо-професійною програмою підготовки (ОПП), яка є галузевим нормативним документом, у якому визначається термін і зміст навчання, фахівець

освітньо-кваліфікаційного рівня «*Magіstr*» призначений для виконання науково-дослідних, педагогічних та (чи) управлінських функцій, що пов'язані з циклом існування об'єкта його діяльності. Клас завдань діяльності, які вирішує магістр, припускає діяльність за складним алгоритмом, що містить процедуру конструювання рішень.

Вимоги, зумовлені спеціалізованою підготовкою магістрів:

- формулювати й вирішувати завдання, які виникають під час науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності, що потребують поглиблених професійних знань;
- вибирати необхідні методи дослідження, модифікувати наявній розробляти нові інноваційні методи, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- опрацьовувати здобуті результати, аналізувати і переосмислювати їх, враховуючи сучасні наукові дані;
- вести бібліографічну роботу із залученням сучасних інформаційних технологій;

Рекомендації членам ДЕК щодо оцінки захисту магістерських дисертацій

Критерії	Бали
1. Актуальність роботи	
«ВІДМІННО» Проблема є актуальною для сучасного перекладознавства	7
«ДОБРЕ» Має значну актуальність згідно з науковою темою кафедри.	6-5
«ЗАДОВІЛЬНО» Має певну актуальність згідно з інтересами навчального процесу кафедри	4
2. Рівень роботи	Бали
«ВІДМІННО» Виконання роботи на творчо-пошуковому рівні , за інноваційні або креативні дослідження певного перекладознавчого аспекту. Зроблено визначальний внесок у теоретичні і практичні аспекти дослідження.	9
«ДОБРЕ» Виконання роботи на супроводжувально-евристичному або концептуально-збагачувальному рівні, за креативні або нестандартні дослідження певної перекладознавчої проблеми, за суттєвий внесок у дослідження при відповідності змісту роботи обраній темі за наявності несуттєвих зауважень до практичної або теоретичної частини.	8-7

<p>«ЗАДОВІЛЬНО»</p> <p>Виконання роботи на репродуктивно-пояснювальному та фактологічно-узагальнюючому рівні дослідження за наявності суттєвих зауважень до практичної й теоретичної частини.</p>	6
<p>3. Обґрунтування мети дослідження, глибина аналізу стану розкриття чи вирішення проблеми</p>	
<p>«ВІДМІННО»</p> <p>Формулювання наукової проблеми, визначення об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження, аналіз стану розкриття проблеми за матеріалами вітчизняних і зарубіжних публікацій, обґрунтування мети дослідження демонструють високий рівень і досконалу сформованість вміння здійснювати системний аналіз проблеми й узагальнення фактичного матеріалу, який використовується в процесі дослідження.</p>	9
<p>«ДОБРЕ»</p> <p>Формулювання наукової проблеми, визначення об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження, аналіз стану розкриття проблеми за матеріалами вітчизняних і зарубіжних публікацій, обґрунтування мети дослідження демонструють достатньозріле вміння здійснювати системний аналіз проблеми й узагальнення фактичного матеріалу, який використовується в процесі дослідження.</p>	8-7
<p>«ЗАДОВІЛЬНО»</p> <p>Формулювання наукової проблеми, визначення об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження, аналіз стану розкриття проблеми за матеріалами вітчизняних і зарубіжних публікацій, обґрунтування мети дослідження демонструють посереднє (недостатнє) вміння проводити системний аналіз проблеми й узагальнювати фактичний матеріал, який використовується в процесі дослідження</p> <p>Мета й завдання дослідження недостатньо аргументовані. Аналіз стану здійснено в основному за навчальною літературою й застарілими джерелами (більше 10 років).</p>	6-5
<p>4. Обґрунтованість вибору методу досліджень</p>	
<p>«ВІДМІННО»</p> <p>Глибоко, за багатьма критеріями, розглянуті допустимі методи дослідження. Вибір теоретичних і експериментальних методів дослідження здійснено на підставі підходів системного аналізу.</p>	
<p>«ДОБРЕ»</p> <p>Розглянуто кілька можливих теоретичних та/або експериментальних методів дослідження. На підставі одного з критеріїв здійснено вибір кращого методу.</p>	
<p>«ЗАДОВІЛЬНО»</p> <p>Вибір методу/-ів дослідження здійснено без достатнього обґрунтування.</p>	
<p>5. Рівень теоретичної частини роботи</p>	
<p>«ВІДМІННО»</p> <p>Високий рівень умінь виокремлювати об'єкт наукового дослідження, опрацьовувати мовний матеріал за допомогою відповідних методів і</p>	8

<p>прийомів, уміння аналізувати, систематизувати й класифікувати, узагальнювати й порівнювати ознаки об'єкта дослідження. Огляд літератури за темою (в межах останніх 10 років), стислий, критичний аналіз існуючих напрямів дослідження (із вказівкою на конкретні роботи попередників) і вибір одного з них у межах власного дослідження. Чітке окреслення власної позиції у розкритті визначеної проблеми.</p>	
<p>«ДОБРЕ» Опрацювання достатнього обсягу літератури для проведення експериментального дослідження (щонайменше 50% в межах останніх 10 років). Окреслення нерозкритих проблем через аналіз робіт попередників і визначення власного місця у розв'язанні проблеми. Уміння виокремлювати об'єкт наукового дослідження, опрацьовувати мовний матеріал за допомогою відповідних методів і прийомів, що дозволяють аналізувати, систематизувати й класифікувати, узагальнювати й порівнювати ознаки об'єкта дослідження.</p>	7-6
<p>«ЗАДОВІЛЬНО» Рівень умінь не дозволяє повною мірою опрацьовувати мовний матеріал за допомогою відповідних методів і прийомів. Огляд літератури за темою не відображає сучасних позицій щодо стану розробки теми дослідження, здійснено аналіз напрямів дослідження (із вказівкою на конкретні роботи попередників), але немає вказівки на власне місце у розв'язанні досліджуваної проблеми.</p>	5
6. Якість практичної частини дослідження	
<p>«ВІДМІННО» Практична частина є самостійним науково-обґрунтованим дослідженням засобів, способів і прийомів перекладу певних аспектів обраного для дослідження дискурсу й, за потреби (відповідно до мети) супроводжується вивченням заданих лінгвістичних характеристик об'єкта дослідження. Простежується системність і логічний зв'язок із положеннями теоретичної частини роботи. Результати дослідження мають високу практичну значущість і можуть бути рекомендовані для використання у навчальній та навчально-дослідницькій діяльності. Додатки вичерпно ілюструють практичну значущість дослідження.</p>	8
<p>«ДОБРЕ» Практична частина є самостійним науково-обґрунтованим дослідженням засобів, способів і прийомів перекладу певних аспектів обраного для дослідження дискурсу. Простежується системність і логічний зв'язок із положеннями теоретичної частини роботи, хоча є певні зауваження до рівня обґрунтування здобутих експериментальних даних. Результати дослідження є достовірними й об'єктивними, але недостатньо аргументовані та/або обґрунтовані.Dodatki ілюструють практичну значущість дослідження. Результати дослідження мають значну практичну цінність у підготовці до перекладацької практики.</p>	7
<p>«ЗАДОВІЛЬНО» Практична частина не в повній мірі демонструє самостійність дослідження засобів і способів перекладу певних аспектів обраного для</p>	6-5

дослідження дискурсу. Не завжди простежується системність і логічний зв'язок із положеннями теоретичної частини роботи, частина здобутих експериментальних даних не є правильна/обґрунтована. Додатки не повністю ілюструють основні положення. Результати дослідження мають певну практичну цінність у підготовці до перекладацької практики.	
7. Рівень використання інформаційних технологій	
«ВІДМІННО» Робота демонструє високий рівень умінь користуватись інформаційно-пошуковими системами і базами даних. Уміння працювати з пакетами прикладних програм (електронні словники, Translation Memory Systems, програмне забезпечення класу CAT, Google Alalyzer, Tropes та ін.). Уміння створювати нові (для конкретного випадку) інформаційні моделі об'єктів і процесів, у тому числі з використанням схем, таблиць, прикладних лінгвістичних систем та ін.	6
«ДОБРЕ» Робота демонструє достатньо високий рівень умінь користуватись інформаційно-пошуковими системами й базами даних. Уміння працювати з пакетами прикладних програм (електронні словники, Translation Memory Systems, програмне забезпечення класу CAT, Google Alalyzer, Tropes та ін.). Уміння створювати нові (для конкретного випадку) інформаційні моделі об'єктів і процесів, у тому числі з використанням схем, таблиць та ін.	5
«ЗАДОВІЛЬНО» Робота демонструє задовільний (посередній) рівень умінь користуватись інформаційно-пошуковими системами і базами даних. Уміння працювати з пакетами прикладних програм (електронні словники, Translation Memory Systems, програмне забезпечення класу CAT, Google Alalyzer, Tropes та ін.). Уміння створювати інформаційні моделі об'єктів і процесів, у тому числі з використанням схем, таблиць та ін.	4
8. Якість оформлення дипломної роботи	
«ВІДМІННО» Робота виконана українською мовою (матеріал викладений чітко, стисло, ясно, оформлення роботи повністю відповідає вимогам щодо оформлення магістерських дисертацій).	5
«ДОБРЕ» Матеріал викладений чітко, стисло, але є стилістичні недоліки. Текст виконано з використанням редактора Word for Windows. Оформлення з незначними відхиленнями від вимог ДСТУ.	4
«ЗАДОВІЛЬНО» Нечітке викладення матеріалу, є граматичні помилки. Оформлення з порушеннями вимог ДСТУ.	3
9. Якість ілюстративного матеріалу	
«ВІДМІННО» Ілюстративний матеріал повністю, з високою наочністю, розкриває основні положення роботи, що виносяться на захист. Матеріал виконано за допомогою сучасних графічних пакетів, дотриманням вимог нормативних документів. Додатки вичерпно ілюструють практичну значущість	4

дослідження.	
<p>«ДОБРЕ»</p> <p>Ілюстративний матеріал повністю, але з недостатньою наочністю розкриває основні положення роботи. Матеріал виконано за допомогою сучасних графічних пакетів, є незначні відхилення від вимог нормативних документів. Додатки ілюструють основні положення дослідження.</p>	3
<p>«ЗАДОВІЛЬНО»</p> <p>Ілюстративний матеріал не повністю та з недостатньою наочністю розкриває основні положення дослідження.</p>	2
10. Реалізація матеріалів роботи	
<p>«ВІДМІННО»</p> <p>– опубліковано наукову статтю у фаховому виданні або зроблено декілька доповідей на наукових конференціях (всеукраїнських, міжнародних), з публікацією тез;</p> <p>– результати впроваджено в роботу зовнішньої організації або в навчальний процес.</p>	7
<p>«ДОБРЕ»</p> <p>– зроблено доповідь на науковій конференції (всеукраїнській, міжнародній), з публікацією тез.</p>	6-5
<p>«ЗАДОВІЛЬНО»</p> <p>– зроблено доповідь на університетській науковій конференції з публікацією тез.</p>	4-3
11. Доповідь і захист	
<p>«ВІДМІННО»</p> <p>Студент чітко й повно розкрив мету роботи, шляхи її досягнення, глибоко аргументував прийняті рішення і зроблені висновки. Відповіді на запитання демонструють уміння студента професійно відстоювати власний погляд, а також і те, що він володіє професійними знаннями на високому рівні з урахуванням сучасних тенденцій у відповідній галузі наукових досліджень.</p>	30-27
<p>«ДОБРЕ»</p> <p>Студент чітко й повно розкрив мету роботи, шляхи її досягнення, глибоко аргументував прийняті рішення і зроблені висновки, але припустився несуттєвих помилок і неточностей.</p> <p>Студент може професійно відстоювати власну точку зору. Відповіді на запитання є правильними, але не завжди достатньо повні та аргументовані.</p>	26-22
<p>«ЗАДОВІЛЬНО»</p> <p>Доповідь про виконану роботу по суті є правильною, але побудованою нелогічно, нечітко, є багато неточностей.</p> <p>Відповіді на запитання неповні, допущені суттєві неточності в аргументуванні прийнятих рішень і зроблених висновків.</p>	21-18

Таблиця переведення суми балів до оцінок

Бали	ECTS-оцінка	Національна оцінка
95...100	A	відмінно
85...94	B	добре
75...84	C	
65...74	D	задовільно
60...64	E	
Менше 60	Fx	незадовільно

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИБОРУ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Надзвичайно важливим аспектом роботи над дисертацією або дипломною роботою є правильний вибір методів дослідження. Стосовно цього необхідно надати деякі роз'яснення.

Насамперед необхідно дотримуватися співвідношення перекладознавчого та лінгвістичного аналізів. Бажано, щоб це співвідношення становило 50/50, тобто 1 розділ доцільно присвячувати лінгвістичному аналізу і 1 розділ — перекладознавчому, кожен з яких передбачає використання певних методів. Розглянемо їх більш детально.

Методи дослідження (за С.В.Тереховою), що зазвичай використовують під час виконання дипломних робіт спеціалістів та магістрів спеціальності «Переклад», диференціюються на 1) загальнонаукові, 2) лінгвістичні, 3) перекладознавчі та методики аналізу.

До **ЗАГАЛЬНОНАУКОВИХ** належать *гіпотеза, експеримент, спостереження, аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, конкретизація, аналогія, моделювання, формалізація, інверсія, узагальнення.*

Гіпотетичний (або гіпотетико-дедуктивний) метод— висування на основі дедукції наукового припущення для пояснення певного явища. **Гіпотеза** — наукове припущення, істинне значення якого є не визначеним. Розрізняють гіпотези як метод розвитку наукових знань і як складову частину наукової теорії. Якщо гіпотези використовують для розвитку знань, то спочатку висувають певні припущення, які потім перевіряють в експерименті

Гіпотези можуть висуватись на основі відомих знань і в такому випадку вони є обґрунтованими припущеннями. Крім того, вони можуть бути просто здогадками. Існують такі правила висування гіпотез: 1) відповідність гіпотез фактам, яких вони стосуються; 2) з висунутих гіпотез найбільш придатна та, яка пояснює більшу кількість фактів; 3) для пояснення фактів зв'язок гіпотез з ними має бути найтіснішим; 4) суперечливі гіпотези не можуть бути одноразово істинними; 5) при висуванні гіпотези треба усвідомлювати імовірність їх висновків.

Гіпотези як здогадки менш поширені у наукових дослідженнях, але вони можуть мати велике значення (наприклад, здогадки Ньютон про закони

всесвітнього тяжіння, Резерфорда про одержання енергії від ядерних реакцій, Лібіха — про мінеральне живлення рослин та ін.).

Експеримент — метод пізнання, за допомогою якого в штучних, але контрольованих умовах досліджуються об'єкт та процеси, що відбуваються в ньому. В експерименті перевіряються гіпотези, які висуваються при плануванні досліду.

Сучасна наука використовує різні види експериментів: якісні, кількісні (вимірювальні), змішані, мислені та обчислювальні. Основною метою якісних експериментів є виявлення передбаченого гіпотезами чи теоріями явища (є чи немає). Більш складними є кількісні (вимірювальні) експерименти, у яких досліджують кількісні показники певних властивостей об'єкта.

У фундаментальних науках використовують і мислені експерименти над ідеалізованими об'єктами з метою з'ясування узгодженості основних принципів теорії. Обчислювальний експеримент базується на розрахунках математичних моделей з тим, щоб вибрати з них найбільш оптимальну. У таких експериментах для складних розрахунків користуються комп'ютерами.

Спостереження — цілеспрямоване зосередження уваги дослідника на явищах експерименту або природи, їх кількісна та якісна реєстрація. Основними вимогами спостереження є такі: 1) одержання однозначних результатів досліджень; 2) об'єктивність, тобто можливість контролю за допомогою повторного спостереження; 3) використання для спостереження точних приладів; 4) правильна інтерпретація результатів спостережень.

Аналіз — метод дослідження, за допомогою якого досліджуваний об'єкт уявно або практично розчленовується на складові частини а метою більш детального вивчення. Церозчленування певного явища на окремі властивості чи відношення.

У наукових дослідженнях застосовують кілька видів аналізу. Один з них полягає в тому, що після розчленування об'єкта на складові частини визначають співвідношення між ними. Іншим видом аналізу є класифікація. Відомі також аналізи математичні, формально-логічні та ін. Аналіз як метод досліджень використовують у зв'язку із синтезом.

Синтез — поєднання розчленованих та проаналізованих частин, різних елементів, сторін, властивостей досліджуваного об'єкта або кількох об'єктів в єдине ціле. Завдання синтезу — на основі детального аналізу одержати необхідні дані для більш повних висновків та узагальнень. Певною мірою синтез протилежний аналізу, але вони взаємозалежні та взаємообумовлені. Аналіз же кожного варіанта призводить до їх об'єднання у досліді, після чого роблять висновки та узагальнення і як кінцевий синтез — дають рекомендації щодо практичного застосування. Синтез як метод дослідження має різні форми: взаємозв'язок теорій як об'єднання конкурентних гіпотез, побудова гіпотетико-дедуктивних теорій та ін. У сучасній науці синтез використовують не тільки для дослідження окремого об'єкта у певній галузі науки, а й окремих наук з виявленням існуючих між ними зв'язків (наприклад, перекладознавства з лінгвістикою, педагогікою, психологією, соціологією, культурологією та ін.).

Індукція — це логічний умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень; це метод досліджень, за допомогою якого судження ведуть від фактів до конкретних висновків.

Дедукція — це логічний умовивід від загального до часткового, від загальних суджень до часткових висновків; це метод досліджень, який дає змогу за допомогою аналізу загальних положень і фактів робити часткові і поодинокі висновки. Застосування будь-якого загального положення, закону або закономірностей для часткових висновків здійснюється також дедуктивним методом.

Іноді користуються **абстракцією ідеалізації** — мисленим уявленням об'єктів або процесів з оптимальними параметрами, які реально не існують. Абстракція ідеалізації використовується спочатку для створення теорії, а потім для застосування у досліді і практиці.

Конкретизація — метод досліджень, за допомогою якого від абстрактного переходять до конкретного. Отже, методи абстрагування і конкретизації дуже взаємопов'язані, доповнюють один одного і мають бути використані дослідником разом з іншими методами.

Аналогія — метод, завдяки якому знання про відомі вже об'єкти, предмети або явища переносяться на інші ще невідомі, але схожі з відомими і раніше

вивченими. При цьому висновок робиться за аналогією. Оскільки ізольовано взята аналогія не має доказової сили, її треба використовувати разом з іншими методами пізнання, додержуючи таких вимог: 1) аналогія має ґрунтуватись на істотних ознаках і більшому числі загальних властивостей; 2) зв'язки між порівнюваними ознаками повинні бути тісними; 3) аналогія як метод має показати не лише схожість об'єктів, а й різницю між ними.

Метод аналогій, застосований на подібність показників, предметів і явищ, є основою моделювання. **Моделювання** — метод дослідження об'єктів, процесів і явищ на їх моделях. Це заміна реального об'єкта вивчення об'єктом-замінником (моделлю), який містить у собі риси, зв'язки, відношення досліджуваного об'єкта. Суть моделювання — заміна об'єктів, які важко вивчати, спеціально створеним аналогом зручної моделі. Щоб дослідження на моделях були ефективними, кожна з них повинна мати риси оригіналу. Якщо модель зберігає фізичну природу оригіналу, то вона є фізичною моделлю. Математичну модель створюють, а її оригінал лише описують відповідними рівняннями. Прикладом найпростішого моделювання є складання схеми дослідження, або його частини, зазначенням місця кожного варіанта тощо.

Розрізняють моделювання структури об'єкта і моделювання його поведінки, тобто процесів, які відбуваються в об'єкті досліджень. Чим повніше модель відображує оригінал, тим результати досліджень моделі будуть більше відповідати результатам об'єкта досліджень. Моделювання як метод застосовується разом з іншими методами, часто з експериментом і має назву модельного експерименту.

Інверсія — метод незвичайного вивчення об'єкта, явищ, предметів під певним кутом або навіть з боку, протилежного тому, який вивчали раніше. Це — порушення звичайного порядку вивчення об'єктів або явищ, поєднання несумісного, поділ неподільного. Основним у методі інверсії є відмова від загальноприйнятих поглядів і прийомів у дослідженнях.

Системний метод — пов'язаний із побудовою системи взаємозв'язків елементів, складових об'єкта

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАГАЛЬНОНАУКОВІ МЕТОДИ—ЦЕ:

1) **Узагальнення**— мисленнєвий перехід від емпіричного аналізу окремих об'єктів на більш високий ступінь абстракції шляхом виділення спільних ознак, що є в розглянутих об'єктах. **Узагальнення** — метод, за допомогою якого уявно переходять від окремих фактів, явищ та процесів до ототожнювання у думках або від одного поняття, судження до більш загального. Узагальнювати можна факти, судження і наукові теорії. Для цього використовують абстракцію, конкретизацію, аналіз, синтез, індукцію, дедукцію тощо.

2) **Формалізація**(від лат. formalis - складений за формою) — метод відбиття результатів мислення в точних поняттях, виражених у формулах чи знаковій формі тощо; **Формалізація** — метод вивчення об'єктів за допомогою окремих елементів їх форм, які відображують зміст об'єкта. Найчастіше формалізацію застосовують з використанням математики, подаючи докази у вигляді послідовних формул.

3) **Абстрагування**— метод наукового пізнання, оснований на формуванні образу реального об'єкта за допомогою мисленнєвого виділення ознаки, яка цікавить дослідника. **Абстракція** — мислене виділення основного у об'єкті досліджень, його найбільш суттєвих зв'язків. Використовують два типи абстракцій: 1) ототожнення — для створення понять про системи, класи; 2) ізолювання — для виділення основного серед стороннього, що є найважливішим питанням абстракції. Отже, серед десятків варіантів експерименту дослідник виділяє найбільш ефективні, які істотно відрізняються від інших за основними показниками. При цьому дослідник абстрагується від другорядних процесів. Абстракція також передбачає прогнозування результатів експериментів і тому є універсальним методом пізнання.

ЛІНГВІСТИЧНІ МЕТОДИ (за О. О. Селівановою, М. П. Кочерганом) є спеціальними методами й мають власну специфіку, на відміну від методів інших наук.

Описовий метод

Є найдавнішим і найпоширенішим основним мовознавчим методом. Описовий метод — планомірна інвентаризація одиниць мови і пояснення особливостей їх будови та функціонування на певному(даному) етапі розвитку мови, тобто в синхронії. В описовому методі розрізняють такі послідовні етапи: 1) виділення

одиниць аналізу (фонем, морфем, лексем, конструкцій тощо); 2) членування виділених одиниць (вторинна сегментація): поділ речення на словосполучення, словосполучення на словоформи, словоформи на морфеми, морфеми на фонемі, фонемі на диференційні ознаки; 3) класифікація й інтерпретація виділених одиниць. Описовий метод використовує прийоми зовнішньої та внутрішньої інтерпретації.

Прийоми зовнішньої інтерпретації бувають двох видів: а) за зв'язком з позамовними явищами (соціологічні, логіко-психологічні, артикуляційно-акустичні); б) за зв'язком з іншими мовними одиницями (прийоми міжрівневої інтерпретації). **Соціологічні прийоми** застосовують при нормативно-стилістичному й історичному вивченні мови, при дослідженні словникового складу тощо. До соціологічних належить **прийом «слів і речей»**, запропонований Г. Шухардтом і Р. Мерінгером, згідно з яким історію слова вивчають разом з історією позначуваної словом речі; **прийом тематичних груп**, тобто груп слів, пов'язаних спільною темою (назви певних груп рослин, назви птахів, назви одягу, назви взуття, назви погодних явищ, часових понять, почуттів тощо); **прийом стильового аналізу** (стилістична характеристика словникового складу мови та засобів художнього твору). **Логіко-психологічні прийоми** застосовують у дослідженні зв'язку змісту мовних одиниць і категорій з одиницями мислення (співвіднесеність слова і поняття, речення і судження; різні типи значень і мовних категорій; актуальне членування речення, глибинна семантична структура речення та ін.). **Артикуляційно-акустичні прийоми** мають місце при вивченні звуків у аспекті фізіологічному (артикуляція — місце і спосіб творення звуків) і фізичному (участь голосу і шуму, тембр, тон тощо). **Прийоми міжрівневої інтерпретації** полягають у тому, що одиниці одного рівня використовують як засіб лінгвістичного аналізу одиниць іншого рівня. У міжрівневому аналізі властивості досліджуваного явища розглядають з погляду суміжного рівня. Це відкриває нові особливості явищ, які розглядають, і допомагає встановити міжрівневі зв'язки. Наприклад, синтаксис вивчають з погляду морфологічного вираження.

Прийоми внутрішньої інтерпретації — це різні способи вивчення мовних явищ на основі їх системних парадигматичних і синтагматичних зв'язків, тобто, як висловлювався Ф. де Соссюр, вивчення мови в самій собі і для себе самої.

Парадигматична методика охоплює **опозиційний прийом** (на основі зіставлення і протиставлення мовних одиниць встановлюються їх диференційні ознаки, а на основі спільності й відмінності одиниці об'єднуються в різні парадигматичні групи). Парадигматична методика доповнюється синтагматичною, тобто вивченням сполучуваності досліджуваних одиниць, їх контексту. Синтагматика нерідко розкриває приховані властивості мовної одиниці, які при парадигматичному (опозиційному) підході можуть бути непоміченими.

Описовий метод має широке застосування. Його використовують не тільки для опису мовних елементів (фонем, морфем, слів, конструкцій, суперсегментних одиниць, граматичних категорій та ін.), а й для вивчення функціонування мови. Опис фактів мови є їх якісним аналізом, систематизацією, що створює теорію. Досягнення описового методу надзвичайно вагомі. На його основі створені описові граматики різних мов (шкільні та для вищих навчальних закладів) і багато типів словників (тлумачні, орфографічні, орфоепічні, синонімічні, антонімічні, фразеологічні, мови письменників та багато інших). Цей метод і донині найповніше і найміцніше пов'язує мовознавство з потребами суспільства.

Порівняльно-історичний

Порівняльно-історичний метод (компаративний, лінгвогенетичний) — сукупність прийомів і процедур історико-генетичного дослідження мовних сімей і груп, а також окремих мов для встановлення закономірностей їх розвитку. Цей метод ґрунтується на наукових прийомах відтворення (реконструкції) не зафіксованих писемністю наявних у минулому мовних фактів шляхом планомірного порівняння відповідних пізніших фактів двох чи більше конкретних мов, відомих за писемними пам'ятками або безпосередньо за їх уживанням у мовленні. Як свідчить сам термін, техніка порівняльно-історичного методу складається з двох паралельних процедур: порівняння мовних явищ (причому для цього залучають тільки споріднені мови) і їх розгляд в історичному аспекті. Порівняльно-історичний метод виник на початку XIX ст. Його основоположниками є німецькі вчені Ф. Бопп і Я. Грімм, датський мовознавець Р. Раск і росіянин О. Х. Востоков. Поштовхом до зародження порівняльно-історичного мовознавства стало знайомство з давньоіндійською мовою

санскрит, яка буквально вразила дослідників надзвичайною подібністю до форм європейських мов, особливо латинської. Порівняльно-історичному методу відповідає певна теорія мови, основний зміст якої зводиться до таких чотирьох положень: 1) порівняння мов виявляє їх спорідненість, тобто походження від одного джерела — мови-основи (прамови); 2) за рівнем спорідненості мови об'єднуються в сім'ї, групи і підгрупи; 3) відмінності споріднених мов можуть бути пояснені тільки безперервним їх розвитком; 4) зміни звуків у споріднених мовах мають строго закономірний характер, через що корені та флексії є стійкими впродовж тисячоліть, що дає можливість установити (реконструювати) архетипи.

Порівняльно-історичний метод був і залишається найважливішим інструментом установлення спорідненості мов і пізнання їх історії. Для встановлення спорідненості до порівняння залучаються морфеми, а не слова, бо подібність словника не є доказом спорідненості: слово легко запозичується з однієї мови в іншу (наприклад, в японській мові — сімдесят відсотків китаїзмів). У споріднених мовах спільних частин слів значно більше, ніж спільних слів. Представники порівняльно-історичного мовознавства дотримуються такого правила: *якщо кількість спільних частин слів перевищує кількість спільних слів, то мови споріднені; якщо ж кількість спільних слів перевищує кількість спільних частин слів, то мови неспоріднені або віддалено споріднені*. Дослідник, який користується порівняльно-історичним методом, у залученні до аналізу слів повинен бути дуже обережним, бо тут його підстерігає небезпека прийняти за спільні слова випадкові співзвуччя, що нерідко має місце навіть у солідних порівняльно-історичних студіях. Головна мета порівняльно-історичного методу — це відкриття законів, за якими розвивалися мови в минулому. Для реалізації цієї мети ставляться такі конкретні завдання: відтворення моделі прамови, розкриття історії подальшого її членування на окремі мови і наступного розвитку виділених із прамови мов. Саме на таких принципах була побудована А. Шлейхером його теорія родовідного дерева (1860).

Основні прийоми порівняльно-історичного методу зводяться до визначення генетичної належності мовних явищ, установлення системи відповідностей і відхилень від них на різних рівнях, моделювання вихідних праформ (архетипів),

хронологічної і просторової локалізації мовних явищ і здійснення на цій основі генеалогічної класифікації мов. Найважливішою процедурою порівняльно-історичного методу є реконструкція звуків і морфологічних архетипів, яка здійснюється за допомогою встановлення відповідників на всіх рівнях мови.

Метод лінгвістичної географії

За допомогою методу лінгвістичної географії вивчають й інтерпретують просторове розміщення мовних явищ. Метод лінгвістичної географії (ареальний) — сукупність прийомів які полягають у картографуванні елементів мови, що розрізняють її діалекти. Зв'язок методу лінгвогеографії з порівняльно-історичним полягає у тому, що він також має на меті відтворення картини діалектного членування прамовних спільнот і виявлення ареальних зв'язків між мовами, які становлять ці спільноти. Крім того, про тісний зв'язок цих двох методів свідчить і те, що в тих мовних групах або сім'ях, у яких відсутні старописемні пам'ятки, порівняльно-історичний метод спирається на дані сучасних мов і діалектів.

Одним із завдань лінгвістичної географії є точне вивчення зон поширення певних мовних (діалектних) явищ. Нанесення цих явищ на географічні карти з часом привело до опрацювання принципів і методики картографування й укладання діалектологічних карт. Кожне лінгвогеографічне дослідження передбачає чотири етапи: 1) складання питальника; 2) збір матеріалу (анкетний чи польовий); 3) картографування зібраного матеріалу; 4) інтерпретація нанесеного на карту діалектного матеріалу. Матеріал наносять на карти у вигляді ізоглос, тобто ліній, які позначають (окреслюють, обмежують) територію поширення певного мовного факту. Дослідження проводять у двох аспектах — синхронічному та діахронічному. Шляхом синхронічного аналізу визначають лінгвогеографічну ієрархію ізоглос, говірок, говорів, діалектів, наріч. Об'єктом дослідження діахронічної лінгвогеографії є архаїзми й нові утворення.

Зіставний метод

Будь-який лінгвістичний опис, пов'язаний із виходом за межі однієї мови, передбачає встановлення їх подібностей і відмінностей. Для цього використовують

зіставний метод. Зіставний метод (контрастивний, типологічний) — сукупність прийомів дослідження й опису мови через її системне порівняння з іншою мовою з метою виявлення її специфіки. Цей метод застосовується до вивчення будь-яких мов — споріднених і неспоріднених. Подібно до описового методу він спрямований на сучасний (певний) стан мови. Головним його предметом є дослідження структури мови в її подібностях і відмінностях. Зіставний метод спрямований передусім на виявлення відмінностей між зіставляваними мовами, він ніби є зворотним боком порівняльно-історичного: якщо порівняльно-історичний метод має на меті встановлювати відповідності, то зіставний насамперед шукає відмінності,

Зіставний метод установлює між порівнюваними мовами відношення контрасту на всіх мовних рівнях: діяфонію (фонологічні розходження), діаморфію (граматичні розходження), діасемію (семантичні розходження) і діалексію (лексичні розходження). Вважається, що він ефективний у вивченні споріднених і, особливо, близькоспоріднених мов, оскільки їх контрастні ознаки чітко виявляються на тлі подібних ознак. Хоч перші спроби зіставного вивчення мов робилися ще у XVIII ст. і зіставний метод повністю сформувався в 30 — 40-х роках XX ст., але й до цього часу не розв'язана проблема мови-еталону зіставлення. Очевидно, жодна реальна мова не може бути вибрана за основу, бо в разі такого підходу матимемо образ другої мови в дзеркалі першої (такий підхід доцільний лише в лінгводидактиці, тобто для практичних потреб навчання іноземної мови).

Основою, еталоном зіставлення повинна стати ідеальна мовна система, спеціально сконструйована лінгвістом таким чином, щоб у ній були представлені універсальні властивості всіх мов. Вона повинна також бути зручною для зіставлення з усіма мовами. Порівняння живих мов із єдиною мовою-еталоном (посередником) позитивно вплинуло б на результати дослідження: дало б змогу отримати найбільш однорідні результати, які б легко піддавалися зіставному порівнянню. У цьому випадку набір відмінностей від мови-еталону становив би специфічну характеристику досліджуваної мови. До цього часу така мова не сконструйована, хоча пошуки розв'язання цієї проблеми тривають. Зіставний метод пов'язаний з проблематикою *мовної типології та універсалій* (ці мовознавчі категорії є результатом застосування зіставного методу). **Мовна типологія** —

порівняльне вивчення структурних і функціональних особливостей мов незалежно від їх генетичної природи. Типологія, предметом якої є вивчення типів мови за їх внутрішньою організацією, структурою, називається структурною, а типологія, яка вивчає мови через призму виконуваних функцій, називається функціональною.

Соціолінгвістичні методи

Методи соціолінгвістики — синтез лінгвістичних і соціологічних процедур. Серед них виділяють **методи польового дослідження** (методика збирання матеріалу) і **методи соціолінгвістичного аналізу зібраного матеріалу** (обробка інформації). До перших належать різні форми опитування (анкетування, інтерв'ювання), а також безпосереднє спостереження, експериментування, вивчення документальних джерел (матеріалів перепису населення, статистичних та інших довідників). Дослідник повинен прагнути отримати якомога повнішу інформацію про об'єкт дослідження.

Найчастіше в соціолінгвістичних дослідженнях використовують **корелятивний аналіз**, який допомагає встановити такі взаємозв'язки досліджуваних ознак, де при зміні однієї ознаки змінюється середня величина іншої. Як вихідні беруть соціальні явища, а як залежні — мовні. Між ними може бути повна чи неповна функціональна залежність. Залежності визначають для кожної соціальної групи і коментують із соціолінгвістичного погляду. Скажімо, старше покоління вживає діалектизми більшою мірою, ніж молодше. Звідси констатують такий корелятивний зв'язок: зі зміною віку змінюється чисельність тих, хто користується в мовленні діалектом. Для об'єктивності спостережень і узагальнень використовують **статистичні методи**. Оброблені дані представляють у вигляді таблиць і графіків взаємозалежностей, що робить результати дослідження конкретно наочними.

Психолінгвістичний метод

Суть **психолінгвістичного методу** полягає в тому, що з його допомогою передбачається обробка й аналіз тих мовних фактів, які можна одержати від інформантів у результаті спеціально організованих експериментів. В основі використання психолінгвістичної методики в дослідженні мовних явищ лежить

розуміння мови як системи, наявної в свідомості людини, що уможливило звернення до мовця як експерта, здатного оцінювати мовні факти. У сучасному мовознавстві практикують два різновиди психолінгвістичних досліджень: а) дослідження фізіологічних реакцій організму людини у процесі її мовленнєвої діяльності (породження і сприймання мовлення); б) аналіз мовленнєвих реакцій та оцінок мовних явищ інформантами в умовах впливу на них мимовільних або цілеспрямованих мовленнєвих стимулів.

Метод опозиції

Цей метод виник в межах теорії опозиції, автором якої вважають Н. С. Трубецького, одного із засновників Празької лінгвістичної школи. Основні особливості цього методу полягають у наступному. Опозиція можлива лише тоді, коли є не лише різниця, а й спільні ознаки. Ця спільність є основою для порівняння, а ознака, за якою вони відрізняються—диференціальною ознакою. Опозиція—це семантично релевантна відмінність за однією ознакою в разі подібності інших. Опозиції виділяють на основі їхнього відношення до системи і опозиції між членами опозиції. Опозиції між членами опозиції бувають **бінарними, градуальними та еквіполентними (рівнозначними)**. Бінарні—один член має диференціальну ознаку, а інший ні. Градуальні опозиції—члени яких відрізняються різним ступенем чи градацією однієї й тієї ж ознаки. Еквіполентні опозиції—це опозиції, які не є ані запереченням, ані підтвердженням певної ознаки, а характеризуються якісними відмінностями.

Структурний метод

Для встановлення структури мови і систематизації її одиниць використовують структурний метод. Структурний метод — метод синхронного аналізу мовних явищ лише на основі зв'язків і відношень між мовними елементами. Цей метод виник у 20-х роках ХХ ст. як антитеза порівняльно-історичного. Поштовхом до появи цього методу і взагалі структурного напрямку в мовознавстві стали праці Ф. де Соссюра і І. О. Бодуена де Куртене.

Основні ідеї теорії структуралізму зводять до таких положень: 1) реальним є не окремий факт (звук, морф, слово та ін.), а реальною є мова як система; система не

є сумою, що складається з елементів, вона визначає ці елементи; 2) відношення домінують над елементами; основними є опозиційні відношення; 3) оскільки в мові основним є відношення, то для вивчення мови можна застосовувати математичні методи. **Мета структурного методу** — вивчення мови як цілісної функціональної структури, елементи й частини якої співвіднесені й пов'язані строгою системою лінгвальних відношень. Структурний підхід до вивчення мови не тільки доцільний, а й необхідний, оскільки спрямований на вивчення внутрішньої організації самого механізму мови. Девіз структурного методу — несуперечливий, об'єктивний і економний опис мовних фактів. Структурний метод реалізується в таких чотирьох методиках: **дистрибутивній, безпосередніх складників, трансформаційній і компонентного аналізу.**

Дистрибутивний аналіз

Дистрибуція — *це сума всіх оточень, у яких зустрічається той чи інший елемент мовної системи (фонема, морфема, слово тощо), тобто сума всіх можливих позицій елемента стосовно інших елементів того самого рівня, тобто їхня сполучуваність.* Не існує двох мовних одиниць, оточення яких би повністю збігалося. Деякі одиниці мають навіть одиничну атрибуцію. Для дистрибутивного аналізу визначені такі завдання: а) сегментація тексту чи потоку мовлення на одиниці певного рівня (звуки, морфи, слова); б) ідентифікація виділених одиниць (об'єднання у певні класи—фонеми, морфеми, лексеми); в) виявлення відношень між виділеними класами. На основі дистрибутивного аналізу виділяють дистрибутивні класи. Якщо два елементи перебувають в однаковому оточенні, то вони належать до одного дистрибутивного класу. Для ідентифікації мовних одиниць використовують прийом субституції (в межах одного оточення).

Розрізняють три типи дистрибуції: **доповнювальну, контрастну і дистрибуцію вільного варіювання.** За доповнювальної дистрибуції мовні одиниці не трапляються в однакових оточеннях. Якщо мовні одиниці мають те саме оточення, однак різне значення, то ведуть мову про контрастну дистрибуцію. Коли ж певні мовні одиниці трапляються у тому самому оточенні і при цьому не розрізняють форм слів або значень, то вони знаходяться у стані вільного

варіювання. Дистрибутивний аналіз знайшов практичне застосування й лексикографії, машинному перекладі й у методиці викладання рідної та іноземної мов. Ця процедура добре узгоджується із застосуванням статистики.

Основним прикладом застосування статистики у поєднанні з дистрибутивним аналізом є дистрибутивно-статистичний аналіз (А. Шайкевич, Ю. Апресян). Це сума формальних алгоритмічних процедур, спрямованих на опис мови і які ґрунтуються лише на дистрибуції заданих елементів у тексті. Під заданими елементами розуміють букви, ланцюжки букв між пробілами (слова), ланцюжки слів між більшими пробілами (фрази), тобто всі об'єкти в тексті, доступні нашому сприйняттю.

Валентний аналіз

Валентний аналіз має багато спільного з дистрибутивно-статистичним, хоча вони розроблялись незалежно один від одного. Л.Теньєр, який запровадив термін «валентність» у лінгвістику у 1934 році, розумів його як сукупність зв'язків дієслова, якими воно утримує при собі актанти (залежні іменники чи їхні еквіваленти з предметним значенням).

Валентний аналіз відбувається у кілька етапів. Після формулювання загальних завдань дослідження, укладають перелік слів, валентність яких треба встановити, визначається тип текстів, на основі яких робиться вибірка і з'ясовується загальний обсяг вибірки. Здатність елемента мовної системи поєднуватися з іншими та траплятися поряд з іншими елементами того самого класу визначається змістовими, граматичними, експресивними і стилістичними факторами.

Валентний аналіз використовується для вивчення взаємодії денотативних і емотивних компонентів у значенні слова (В. Шаховський), прогнозування словотворчих процесів та вивчення словотвірного потенціалу (С. М. Степанова та ін).

Методика безпосередніх складників

Дистрибутивний аналіз перебуває у тісному зв'язку з **методикою безпосередніх складників**. Це прийом подання словотвірної структури слова і

синтаксичної структури словосполучення та речення у вигляді ієрархії складових. Аналіз безпосередніх складників ґрунтується на поступовому членуванні речення на бінарні складники доти, доки не залишаться неподільні елементи. Речення поступово згортається до одиниці, яка є «ядром» і покладене в основу його будови. У разі членування словосполучення один із безпосередніх складників повинен бути ядром, а інший—периферійним елементом. Аналіз за безпосередніми складниками є основним прийомом сегментації мовного матеріалу і виділення фундаментальних одиниць, які конструюють модель мови, а також визначення ієрархії складників у словах, словосполученнях і реченнях. Практичне застосування цей аналіз має в системах автоматичного перекладу для синтаксичного аналізу і синтезі речень (згортання і розгортання за безпосередніми складниками). Його використовують і в лінгводидактиці.

Трансформаційний аналіз

Появу трансформаційного аналізу зумовило прагнення науковців усунути недоліки методики аналізу безпосередніх складників. Методику трансформаційного аналізу опрацювали і ввели в наукову практику на початку 50-х років ХХ ст.. З. Гарріс і Н. Хомський. Суть методики полягає в тому, що в основі класифікації мовних структур лежить їхня еквівалентність іншим за будовою структурам, тобто можливість однієї структури перетворюватися на іншу (наприклад, активну конструкцію можна трансформувати в пасивну).

Трансформаційний аналіз ґрунтується на уявленні, що в основу будь-якої складної синтаксичної структури покладено просту. Тому завдяки послідовним перетворенням з простих структур можна вивести складні. Трансформаційний аналіз використовують у дослідженнях синтаксису, морфології, словотвору, семантики. Трансформаційна методика знайшла застосування в теорії і практиці машинного перекладу. Існують програми, за якими речення спочатку трансформуються в їхні інваріанти (ядерні речення, глибинні структури), який у мові в декілька разів менше, ніж варіативних конструкцій, а вже до ядерних речень додаються іншомовні відповідники. Про **використання трансформаційного аналізу у перекладознавстві** йтиметься далі.

Компонентний аналіз

Компонентний аналіз ґрунтується на парадигматичних зв'язках в системі. Застосовують його як метод визначення семантики слів, а також у морфології і синтаксисі. В компонентному аналізі слово розкладається на складові, які називаються семантичними компонентами або семами. Сема—це елементарна складова значення слова, яка відображає ознаки означуваною мовою. Семи є диференційною семантичною ознакою, значеннєвий компонент якої виявляється разі зіставлення значень різних слів. Залежно від функцій розрізняють такі типи сем: класами (категоріальні), архісеми, диференційні, інтегральні, потенційні, градуальні.

Класема—найзагальніша сема, значення якої відповідає значенню частин мови (предметність, ознака, дія).

Архісема—спільна для лексико-семантичного поля чи тематичної групи сема (час, погода, почуття).

Диференційна сема—сема, за якою розрізняють значення (наприклад, інтенсивність).

Інтегральна сема—сема спільна для двох чи більше значень, інтегральною завжди є архісема.

Потенційна сема не характеризує предмет чи поняття загалом, а може виявлятися в певних ситуаціях.

Градуальна сема не представляє якоїсь нової ознаки, а інтенсивність прояві цієї ознаки.

Для компонентного аналізу важливо не лише визначити семи, а й їхню структурну організацію, тобто роль кожної семи у компонентній (семній) структурі значення. Структурна організація компонентів визначається на основі синтаксичних властивостей слова (сполучуваності), а роль сем у компонентній структурі значення—частотністю слів, які сполучаються з аналізованим словом і є експлікантами певних сем. Тому компонентний аналіз часто поєднують з дистрибутивно-статистичним. Під час дослідження семантики слів, що належать до невеликих лексико-семантичних груп доцільно застосовувати компонентний аналіз бінарного типу, а під час вивчення синонімічних і абстрактних слів ефективнішим є поєднання компонентного і дистрибутивно-статистичного аналізу.

Найуніверсальнішим способом компонентного аналізу є аналіз на основі словникових дефініцій. Він ґрунтується на поширеному в логіці визначенні понять—виділення роду чи класу, до якого належить предмет і визначення видових відмінностей. Спираючись на словникові дефініції, ми екстраполюємо логічну операцію визначення понять на лексичне значення, проте враховуємо в такому разі різницю між значенням (категорія мови) і поняттям (категорія логіки). Значення одного слова передається за допомогою інших, причому визначальне має більше елементів, ніж визначуване.

Компонентний аналіз використовують у теоретичних дослідженнях семантики, у лексикографії для укладання сучасних тлумачних словників, де значення слова тлумачать як суму його сем, у машинному перекладі, методиці викладання мови.

ЛІНГВІСТИЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕКСТУ

О. Селіванова пропонує поділ методів лінгвістики тексту на *парадигмальні*, що уособлюють настанови та принципи відповідної лінгвістичної наукової парадигми; *міжпарадигмальні*, що ґрунтуються на поєднанні методологічних засад різних парадигмальних методів, однак виокремлюються за специфікою процедур чи за загальним підходом до аналізу мовних явищ; *маргінальні*, які залучають прийоми суміжних галузей знань, і *комбіновані*, що поєднують різноманітні прийоми й методи мовознавства [26, 27].

Дослідження феномена тексту здійснюється за допомогою різних методів, серед яких найбільш поширеним у лінгвістиці тексту є контекстуально-інтерпретаційний, що є різновидом функціонального парадигмального методу.

Контекстуально-інтерпретаційний метод

Це сукупність процедур, спрямовану на встановлення статусу тексту відносно інших текстів, його значимості в соціокультурному контексті, а також на реконструкцію авторського (комунікативного) задуму, мотивів і цілей, загального змісту, рецептивної спрямованості тексту тощо. Контекстуально-інтерпретаційний метод передбачає **два етапи: контекстуалізацію й інтерпретацію**. Перший

спрямований на вияв жорсткої системи безперервного контексту, в межах якого здійснюється розвиток відповідної теми й розкриття концепту тексту. При цьому враховуються контексти породження (світогляд, індивідуальна свідомість, лексикон автора, їхнє занурення до універсуму культури й відповідного буттєвого часу і простору) і реценції (світогляд, індивідуальна свідомість, лексикон читача, їхнє занурення до універсуму культури, відповідного світу дійсності), комунікативний контекст, макроконтраст цілого текстового масиву і мікроконтексти (операційні контексти) фрагментів тексту. На підставі контекстуалізації здійснюється інтерпретація інформації, закладеної в тексті, установлення авторської мети та стратегій впливу на читача і т. ін. [6; 42]. Щодо художніх текстів **контекстуально-інтерпретаційний метод** нерідко ототожнюється з лінгвістичним аналізом тексту, який здебільшого обмежується коментуванням неясних місць тексту, стилістичних фігур і прийомів або лінгвопоетичним чи лінгвостилістичним аналізом [16]. О. Мороховський убачав відмінність між **інтерпретаційним і стилістичним аналізом** у тому, що перший «іде від розгляду частин до аналізу цілого, від розгляду значення окремих речень, надфразних єдностей, абзаців, розділів глав і т. ін. до аналізу змісту всього твору і в цьому аспекті є необхідною передумовою стилістичного аналізу, точніше, його першим етапом. **Стилістичний аналіз** іде від цілого до частини – лише усвідомивши художній текст як деяке єдине ціле, ми можемо переходити до розгляду його частин і до нового розгляду цілого на іншому, більш високому рівні» [15; 11].

О. Ревуцький пропонує **три принципових орієнтири** системного філологічного аналізу художнього тексту – увагу до смислового, змістового боку тексту, представленого текстовими категоріями, до комунікативного занурення тексту й до естетичних якостей художніх текстів. Процедури філологічного аналізу тексту він обґрунтовує на підставі **шести етапів** інтерпретаційного аналізу художнього тексту, запропонованих у 1976 р. російським дослідником І. Гальперінім: 1) *визначення різновиду тексту за стилем, мовою, жанром, функціональним типом мовлення (оповідь, опис, міркування); 2) декодування тексту як повідомлення, розкриття загального змісту, його згортка до двох-трьох речень; 3) детальний аналіз значень слів і сполук, які вони отримують у мікро- й макроконтрасті; 4) аналіз*

стилістичних прийомів порівняно з нейтральними засобами мовного вираження; 5) вияв призначення стилістично маркованих фрагментів висловлень, їхньої ролі у вираженні суб'єктивно-оцінного відношення автора до описуваних ним подій у тексті; 6) узагальнення отриманих результатів [5; 284-289].

Методика діалогічної інтерпретації тексту

Це сукупність процедур аналізу тексту як знакового посередника дискурсу з урахуванням екстралінгвальних чинників текстової комунікації й інтегруючого принципу діалогічності [21].

Наративний аналіз

Це маргінальний метод, що застосовується в семіотиці тексту, літературознавстві й лінгвістиці тексту. Він являє собою сукупність методик, які визначають глибинні структури текстів-оповідей і їхнє співвідношення з поверхневими структурами дискурсу. Наративний аналіз передбачає побудову актантної моделі тексту, сюжетних граматики, можливих трансформацій.

Наративний аналіз виник на підставі наукових розробок глибинних систем оповіді В. Проппом, Ж. Дюмезилем, К. Леві-Строссом. Він став продовженням **структурного аналізу**, підґрунтя якого було закладене у формальній літературознавчій школі.

Наративні схеми в текстах отримують різні варіації, пов'язані зі стратегічними відхиленнями, розширенням, локалізацією тощо. Особлива увага в наративному аналізі приділяється трансформаціям, механізм яких розроблений К. Леві-Строссом. Дослідник розглядав їх на підставі варіацій міфу та взаємодії його з іншими міфами.

Ставлення науковців до наративного аналізу залежить від досліджуваних типів текстів, наративних схем. Зокрема, І. Ревзін наголошує: «Якщо мова йде про аналіз твору в цілому, то структурні методи особливо ефективні для вивчення таких, порівняно простих і повторюваних «малих форм», як частівки, билини, казки, міфи, або такої масової продукції, як детективи, бульварні романи, романи-памфлети і т. ін., але тоді мова йде не про художній твір у справжньому розумінні цього слова» [19]. Структурний аналіз тексту є опозитивним методів діалогічної інтерпретації.

Метод когнітивного картування

Цей метод має на меті моделювання інтерпретованого смислового плану тексту як складника дискурсу. В основі цього методу лежить гіпотетико-дедуктивний спосіб дослідження, тобто аналіз змісту тексту виходячи з гіпотез й емпіричних узагальнень імовірного типу, підтвердження, коригування та спростування яких потребує емпіричної перевірки й доведення шляхом аналізу мовного матеріалу, реконструкції імпліцитного плану смислу, особистісної свідомості й внутрішнього лексикона адресанта, його програми адресованості передбачуваному адресатові й інших складових дискурсу.

Когнітивна карта є інформаційною моделлю повідомлення, тексту, що містить ментальні репрезентації їхнього змісту, представляє глобальну картину кореляції та функціонування смислових програм, зумовлену стратегіями породження, сприйняття повідомлення й інтерактивністю комунікантів. Термін уведений у 1948 р. Е. Толменом. Методика когнітивного картування розроблялася у працях Р. Аксельрода й мала політологічне спрямування [23], тобто відображала каузальну структуру політичних текстів й застосовувалася щодо аналізу кризових політичних станів й моделювання мислення політиків із метою встановлення чинників впливу на прийняття рішень.

Когнітивне моделювання тексту й дискурсу є частиною широкої програми когнітивної науки. Одним із фундаторів когнітивного напрямку в лінгвістиці тексту й дискурсології є голландський дослідник Т. ван Дейк.

Т. ван Дейк характеризує епізодичні, ситуаційні моделі дискурсу, їхню структуру та функції, описує емпіричні явища, що послужили основою для цих моделей при породженні тексту та його сприйнятті й розумінні. Підґрунтям використання цих моделей є принцип повторного переживання як вторинної актуалізації набутих досвідним шляхом знань, що адаптуються до прочитаного тексту. На такому ж принципі ґрунтуються й моделі фреймів інтерпретації Ч. Філлмора, сценарії Р. Шенка, сцени Ф. Бартлета, подійні фрейми Л. Барсалу, ментальні моделі Ф. Джонсона-Лерда й інші когнітивні моделі, які відтворюють досвідну мережу комунікантів як базу створення й розуміння тексту.

ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ МЕТОДИ

(комуникативний, семантичний, трансформаційний)

Ньюмарк вважає, що є два типи перекладу: **комуникативний** переклад намагається справляти на своїх читачів враження, максимально близьке до того, яке вони могли б відчутися прочитавши оригінал. **Семантичний** переклад намагається надавати точне контекстуальне значення оригіналу настільки близько, наскільки семантична і синтаксична структури другої мови це дозволяють. [Ньюмарк] **Комуникативний переклад** «*Beware of the dog – Обережно – собака*» є обов'язковим; семантичний переклад (*собака може вкусити*) був би більш інформативним, але менш ефективним. Пор. – *wet paint – обережно, пофарбовано – лавка пофарбована*.

Загалом, комуникативний переклад вважається прямішим і більш обумовленим, пристосованим до часткового реєстру мови. Семантичний переклад повинен бути більш детальним і переслідувати розумові процеси, швидше ніж інформацію відправника.

Немає ні комуникативного, ні семантичного методу перекладу тексту – це, фактично, широкі групи методів, які перекриваються. Переклад може бути більш або менш семантичним, чи менш комуникативним – навіть часткові речення чи словосполучення можуть трактуватися більш комуникативно чи менш семантично.

Для Ньюмарка, комуникативний і семантичний переклад розгалужуються на пізній стадії аналітичного чи когнітивного перекладу, що є передперекладацькою процедурою, яка може виконуватися на тексті мови-джерела, аби перетворити його на мову-джерело або цільову мову – остаточні версії будуть ближче одні до одних, ніж оригінальний текст і остаточний переклад.

Когнітивний переклад переміщає текст мови-джерела граматично, щоб пояснити елементарні висловлювання типу «активний суб'єкт + дієслово + неактивний об'єктді». Однак, граматичне значення тексту-джерела стає явним. Далі когнітивний переклад розділяє класові похідні слова на їх компоненти і пояснює відношення всіх багатозначних складних іменників.

Трансформаційний метод

Трансформаційний метод, що покладено в основу трансформаційної моделі перекладу, має на меті визначення адекватності та еквівалентності тексту перекладу на основі перетворень або трансформацій, використаних перекладачем на різних мовних рівнях для реалізації мети перекладу, тобто створення адекватного перекладу певного тексту чи повідомлення оригіналу.

Перекладацькі трансформації — це конкретні прийоми, застосовані перекладачем для відтворення певного елемента оригіналу засобами цільової мови.

Л.К.Латишев називає три основні причини вживання перекладацьких трансформацій [15,с.189]:

1. Розбіжності в системах мови оригіналу і мови перекладу, серед яких можна виділити наступні: а) в одній мові відсутня певна категорія, яка властива іншій мові; б) різне членування в межах однієї і тієї ж категорії; в) категорії можуть не повністю збігатися за обсягом значення.

2. Розбіжності норм мови оригіналу і мови перекладу. З порушенням норми ми стикаємося в тих випадках, коли ми можемо зрозуміти зміст тексту, але у нас виникає відчуття, що текст невірний побудований (нормативні відхилення).

3. Розбіжність узусу, що діє в середовищі носіїв мови оригіналу і мови перекладу. (Узус – правила ситуативного використання мови. Він відображає мовні звички і традиції певного мовного колективу [15,с.189]

А.Ф. Архипов виділяє вісім мотивів застосування трансформацій, з метою досягнення більш високого рівня еквівалентності [3,с.86]:

1) прагнення уникнути порушення норм сполучуваності одиниць у мові перекладу, так званого буквализму;

2) прагнення ідіоматизувати переклад, тобто використовувати вирази і конструкції, що найчастіше вживаються у мові перекладу;

3) необхідність подолання міжмовних відмінностей в оформленні однорідних членів речення;

4) прагнення уникати нехарактерних для мови перекладу словотворчих моделей;

- 5) прагнення уникати неприродності, неестетичності деяких повторів, громіздкості, неясності і нелогічності вираження;
- 6) прагнення до більш компактного варіанту перекладу;
- 7) прагнення донести до реципієнта важливу фонову інформацію;
- 8) прагнення відтворити образність та гру слів, яку зазвичай важко передати.

Стосовно класифікації перекладацьких трансформацій науковці до цього часу не дійшли одностайного рішення. Загалом, враховуючи те, що трансформаційний аналіз проводиться на граматичному, лексичному та семантико-прагматичному мовних рівнях, найчастіше дослідники групують перекладацькі прийоми аналогічним чином, залежно від акцентів обраної класифікації. Так, Я. І. Рецкер, а також А. Б. Шевнін і Н. П. Серов поділяють трансформації на граматичні та лексичні, а Р. К. Миньяр-Белоручев—граматичні, лексичні та семантичні. В. Н. Комісаров виділяє три види перекладацьких трансформацій: граматичні, лексичні та лексико-граматичні [8]. Л. К. Латишев виділяє морфологічні, синтаксичні, стилістичні, семантичні та змішані перекладацькі трансформації [8]. А. М. Фітерман і Т. Р. Левицька — граматичні, стилістичні, лексичні, А. Д. Швейцер вирізняє трансформації на компонентному рівні семантичної валентності, трансформації на прагматичному рівні, трансформації, що застосовуються на референціальному рівні, а також трансформації на стилістичному рівні. Л. С. Бархударов стверджував, що всі перекладацькі трансформації можна розділити на наступні чотири типи (перестановки, заміни, додавання, вилучення). Вчений-лінгвіст В. І. Карабан дає наступне пояснення застосуванню певних перекладацьких трансформацій: граматично буквальний переклад – є дослівний переклад граматичної форми або синтаксичної конструкції, що порушує граматичні норми мови перекладу та/або жанрово-стилістичні норми, тобто граматичний буквалізм призводить не тільки до порушення норм мови перекладу, але й до різних викривлень у передачі смислу оригіналу [9,10]. Саме для того, щоб уникнути неадекватного буквального перекладу, перекладачеві необхідно застосовувати перекладацькі трансформації, внаслідок яких буквальний переклад адаптується до норм мови перекладу та стає адекватним.

Для реалізації мети перекладознавчого аналізу, що проводиться у курсовій роботі на 4 курсі, дипломній роботі спеціаліста або магістерській дисертації та для уникнення плутанини під час проведення аналізу бажано зосереджуватися на класифікації, запропонованій конкретним науковцем (доречність використання якої у роботі слід в такому разі надійно обґрунтувати), або використати узагальнену класифікацію перекладацьких прийомів, створену на основі концепцій вищезгаданих вчених і представлену нижче.

На граматичному рівні представлені такі трансформації.

Об'єднання речень – (спосіб перекладу, при якому) синтаксична структура речення в оригіналі змінюється шляхом об'єднання двох простих речень в одне складне;

Членування речень – (спосіб перекладу, сутність якого полягає в тому, що) синтаксична структура речення в оригіналі перетворюється на два або більше предикативні структури мови перекладу;

Додавання граматикалізованих одиниць, наприклад, сполучників, займенників і т.п. Це граматична трансформація, внаслідок якої в перекладі збільшується кількість слів, слівформ або членів речення [9,10 с. 15]. Додавання слова – це «експліцитне вираження частини імпліцитного смислу оригіналу в тексті перекладу», введення лексичних елементів, які відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі смислу оригіналу та збереження мовних та мовленнєвих норм[9, с. 47].

Вилучення граматикалізованих елементів. Вилучення – це граматична трансформація, внаслідок якої в перекладі вилучається певний мовний елемент (нерідко це плеонастичне слово, словоформа, член або частина речення) [30, с. 15]. Вилучення слова – це усунення в мові перекладу плеонастичних або тавтологічних лексичних одиниць, відповідно до норм мови перекладу [29, с. 50].

Перестановка (пермутація) – це граматична трансформація, внаслідок якої змінюється порядок слів у словосполученні або реченні [30, с. 14]. Перестановка слова – трансформація, коли лексичні елементи міняють свою позицію на протилежну[10, с.53]

Заміна (субституція) – граматична трансформація, внаслідок якої змінюються граматичні ознаки слів (наприклад, замість форми однини у перекладі вживається форма множини), частин мови (наприклад, інфінітив у перекладі трансформується в іменник), членів речення (наприклад, додаток перетворюється при перекладі в підмет) та речень (наприклад, просте речення перетворюється на складне чи навпаки) [19,с.14].

Комплексна трансформація – це граматична трансформація, яка включає дві або більше простих граматичних трансформацій. [10]

Синтаксичне уподібнення (дослівний переклад) – це спосіб перекладу, при якому синтаксична структура мови оригіналу перетворюється на аналогічну структуру мови перекладу. До цього типу «нульової», як її називає В.Н.Комісаров, трансформації вдаються тоді, коли в мові оригіналу і в мові перекладу існують паралельні синтаксичні конструкції. При синтаксичному уподібненні може спостерігатися повна відповідність кількості мовних одиниць і порядку їх розміщення в оригіналі та перекладі. Однак, як правило, при застосуванні цього методу перекладу спостерігаються певні зміни структурних компонентів.

Трансформації **на лексичному рівні** застосовуються тоді, коли словникові відповідники того чи іншого слова мови оригіналу не можуть бути використані у перекладі з причин невідповідності з точки зору значення і контексту [20, с.39]. Лексичні трансформації застосовуються в тому випадку, коли у вихідному тексті зустрічається нестандартна мовна одиниця на рівні слова, наприклад, власна назва, присутня у мовній культурі оригіналу і відсутня у мові перекладу, термін в певній професійній сфері, слова, що позначають речі, явища та поняття, які є характерними для мови оригіналу чи для третьої мовної культури, але є відсутніми у мові перекладу або мають іншу структурно-функціональну впорядкованість.

На лексичному рівні представлені такі трансформації: вибір варіантного відповідника, транскодування, калькування (дослівний переклад), контекстуальна заміна (В.І. Карабан), диференціація значень, конкретизація значень, генералізація значень, смисловий розвиток, антонімічний переклад, цілісне перетворення, компенсація (за Я. І. Рецкером), нейтралізація або посилення емпізи, функціональна заміна; перекладацький коментар (Т. А. Казакова),

Вибір варіантного відповідника. Відповідники неоднозначного слова називаються варіантними відповідниками. Під варіантним відповідником ми розуміємо один із можливих варіантів перекладу слова. Варіантний відповідник передає, як правило, яесь одне значення слова вихідної мови, тобто кожний варіантний відповідник є перекладним еквівалентом якогось одного лексико-семантичного варіанта багатозначного слова [9, с.120].

Транскодування – це такий спосіб перекладу, при якому звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу. Розрізняють чотири види транскодування [20,с.21]: **транскрибування** – спосіб перекладу, коли літерами мови переклад передається звукова форма слова вихідної мови; **транслітерування** – спосіб перекладу, коли слово вихідної мови передається по літерах; **змішане транскодування** – переважне застосування транскрибування з елементами транслітерування; **адаптивне транскодування** – спосіб перекладу, коли форма слова у вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу.

Калькування (дослівний переклад) – це прийом перекладу нових слів, коли відповідником простого чи складного слова вихідної мови в цільовій мові вибирається, як правило, перший за порядком відповідник у словнику [20, с.25].

Контекстуальна заміна – це трансформація, внаслідок якої перекладним відповідником стає слово або словосполучення, що не є словниковим відповідником і що підібрано з урахуванням контекстуального значення слова, його контексту та норм і традицій мови перекладу [20, с.26]. Розрізняють наступні види контекстуальної заміни:

– **конкретизація значення слова** – це лексична трансформація, внаслідок якої слово ширшої семантики в оригіналі замінюється словом вузької семантики [20, с.39].

– **генералізація значення слова** – це лексична трансформація, внаслідок якої слово вузької семантики в оригіналі замінюється словом ширшої семантики [20, с.45]. Це перетворення є зворотним конкретизації.

– **диференціація значення** При диференціації слово чи словосполучення оригінального тексту замінюється словом чи словосполученням у тексті перекладу

на основі загальної архисеми, при цьому диференціальні семи можуть виявитися різними. диференціацію не можна ототожнювати з трансформацією конкретизації, адже диференціація ґрунтується на синонімічній заміні, а не на гіперо-гіпонімічному відношенні між семантичними структурами номінативних одиниць. Основою диференціації є відношення перетинання обсягів семантичних структур зіставляваних мов.[17]

– **смісловий розвиток (модуляція)** – це прийом контекстуальної заміни, коли в перекладі використовується слово, значення якого є логічним розвитком значення слова, що перекладається, тобто значення якої логічно виводиться із значення вихідної одиниці.

– **антонімічний переклад** – лексична трансформація, коли форма слова або словосполучення замінюється на протилежну, а зміст одиниці, що перекладається залишається в основному подібним. В.І. Карабан виділяє три види антонімічного перекладу: **негативізація, позитивізація, анулювання двох негативних семантичних компонентів**[20, с.30]; заміні стверджувальної форми оригіналу на заперечувальну форму у мові перекладу чи, навпаки, заперечної форми на стверджувальну, яка супроводжується заміною лексичної одиниці мови оригіналу на одиницю мови перекладу з протилежним значенням

– **описовий переклад (експлікація)** – це такий прийом перекладу лексичних компонентів, коли слово або словосполучення, термін чи фразеологізм замінюються в мові перекладу більшим за кількістю компонентів словосполученням, що адекватно передає зміст цього слова або словосполучення [20, с.36]. Експлікація полягає у заміні лексичної одиниці мови оригіналу словосполученням, яке надає більш-менш повне пояснення чи визначення цієї лексичної одиниці в мові перекладу . За допомогою цього способу перекладу можна передати значення будь-якого безеквівалентного терміна у мові оригіналу.

Цілісне перетворення також є певним різновидом смислового розвитку, але на відміну від антонімічного перекладу, має більшу автономність і менший логічний зв'язок між планами вираження мови-джерела й мови перекладу. Прийом цілісного перетворення можна скорочено визначити як синтез значення без безпосереднього зв'язку з аналізом. Перетворюється внутрішня форма будь-якого відрізка

мовленнєвого ланцюжка – від окремого слова, здебільшого складного, до синтаґми, а часом і цілого речення.

Компенсація – це спосіб перекладу, при якому елементи змісту, які було втрачено в процесі перекладу одиниці мови оригіналу, передаються у тексті перекладу за допомогою інших засобів, і необов'язково в тому самому місці тексту, що і в оригіналі. Таким чином, втрачений зміст «компенсується», і, в цілому, зміст оригіналу передається з більшою повнотою. При цьому нерідко граматичні засоби оригіналу замінюються лексичними і навпаки. *Компенсацією* в перекладі слід вважати заміну елемента оригіналу, який не можна передати елементом іншого порядку згідно із загальним ідейно-художнім характером оригіналу і там, де це є зручним за умов мови перекладу. Компенсація може мати семантичний або стилістичний характер.

Емфатизація (посилення емпізи) або експресивізація [1,с.43] — це прийом, коли загальноживане слово перекладається одиницею із емоційно-експресивним забарвленням. Наприклад, англійське eat – їсти – відтворюється як жерти, а англійське put on – надягти – як нап'яти, face – обличчя – як фізіономія, son – як синочок.[17]

Експресивно-семантична конкретизація Сутність експресивно-емоційної конкретизації було розкрито на основі зіставлення перекладів у сполученні з явищем так званого “експресивно-стилістичного узгодження”. Це явище полягає в тому, що вибір виразного слова пояснюється виразністю сусіднього слова чи ширшого контексту. У більшості випадків застосування прийому експресивної конкретизації у перекладі сполучується з експресивним узгодженням, тобто з урахуванням найближчого, а часто і широкого контексту.

Експресивно-прагматична конкретизація сполучує в собі емоційне забарвлення з логічною основою. Рідна мова не приймає “вакууму”, неповноти, незакінченості думки, особливо тоді, коли раптовий обрив фрази або образу може призвести до непорозуміння або навіть абсурду. Це ні в якій мірі не означає, що у перекладі слід уникати еліпсису або алюзій. Закінченості думки вимагає тільки прагматична основа.

Нейтралізація при застосуванні перекладацького прийому нейтралізації відбувається заміна емоційно-експресивної одиниці мови оригіналу одиницею цільової мови, що передає лише логіко-понятійний зміст. Нейтралізація трапляється при перекладі текстів художньої літератури, в яких, крім логіко-понятійної основи – актуальної інформації, є ще й емоційно-експресивний складник – художньоестетична інформація. Сюди включаються випадки, в яких просторічні вислови передаються загальноновживаними, коли фразеологізми витлумачуються описовим способом. Нейтралізація усуває чи послаблює естетичну функцію першотвору [17]

Перекладацький коментар, як правило, виноситься за межі тексту і потрапляє або в виноску на тій же сторінці, або наводиться в кінці тексту в якості примітки. Коментар як перекладацький прийом полягає в більш детальному, ніж опис, поясненні того, що означає дане вихідне слово в широкому контексті вихідної культури.

МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ

Фреймовий аналіз

Методика фреймового аналізу С.А. Жаботинської полягає в побудові фрейму вербалізованого лексичною одиницею концепту шляхом комбінування різних типів базових фреймів. Це уможливорює побудову фреймової моделі як декларативного способу представлення знань про типізований об'єкт в термінах дескрипцій. Під час побудови фреймової моделі значення аналізованого слова розкладається на семи, для яких на концептуальному рівні встановлюються відповідники – концепти високого ступеня абстракції, що підлягають подальшому аранжуванню, утворюючи базові фрейми та міжфреймові мережі. Приписування втягнутим у моделювання концептам семантичних ролей, які корелюють з глибинними відмінками Ч. Філлмора, та комбінування різних типів фреймів дозволяє зробити цей опис максимально економічним за рахунок схематизації, котра забезпечується кінечністю структури фреймової рамки.

Контент-аналіз

Контент-аналіз – це систематична процедура, метою якої є об'єктивний аналіз змісту будь-якого тексту. Це кількісно-якісний метод вивчення комунікації, який полягає у систематичному числовому обробленні, оцінці та інтерпретації форми і змісту джерела інформації.

У 1940-х, контент-аналіз почали використовувати для визначення автентичності історичних документів. Дослідники рахували певні слова у тих документах певного автора, чия автентичність була доведена, та порівнювали їх кількість із сумнівними документами. Контент-аналіз також застосовувався для вивчення пропаганди. У 1960-х контент-аналіз став методологією, найбільш поширеною у магістерських роботах, які захищали в університетах США. Суть контент-аналізу ґрунтується на тому, що цей метод дозволяє виміряти людську поведінку (якщо вважати, що вербальна поведінка є її формою). На відміну від опитувань контент-аналіз вимірює не те, що люди говорять, що зробили чи зроблять, а те що вони справді зробили.

Прикладами застосування контент-аналізу є опис змісту комунікативного повідомлення, перевірка гіпотези, порівняння медіа-контенту та „реального світу”, вивчення образу певних груп у суспільстві, стартовий пункт у вивченні медіа-ефектів. Цікавою та перспективною є методика комп'ютерного контент-аналізу.

Методологія контент-аналізу є такою:

- Сформулювати дослідницьке питання або гіпотезу
- Запропонувати оперативний термін
- Визначити генеральну сукупність
- Обрати вибірку
- Обрати одиницю вимірювання
- Створити категорії (систему класифікації)
- Встановити систему вимірювання
- Провести тренування кодувальників та пілотне дослідження
- Здійснити кодування контенту відповідно до встановлених термінів
- Проаналізувати зібрані дані
- Інтерпретувати результати (висновки)

Під час проведення контент-аналізу науковці рекомендують: застосовувати порівняльно-історичний метод, обережно використовувати оперативні терміни, обирати адекватні одиниці вимірювання, вимірювати тільки явний, а не прихований контент.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ДО ОФОРМЛЕННЯ ОСНОВНОГО ТЕКСТУ КУРСОВИХ, ДИПЛОМНИХ РОБІТ ТА МАГІСТЕРСЬКИХ ДИСЕРТАЦІЙ

Оформлення роботи має відповідати загальним вимогам, що висуваються до наукових робіт згідно з державним стандартом ДАК України.

Набір тексту роботи здійснюється на комп'ютері через 1,5 міжрядкових інтервали (29-30 рядків на сторінці), друк – на принтері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) з використанням шрифтів текстового редактора TimesNewRoman. Висота шрифту - 14 мм. Поля: ліве, верхнє і нижнє - 20 мм, праве - 10 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, креслення – звичайним, інтервал – звичайний, щільність тексту - однаковою, колір шрифту – чорний, відступ абзацної строки – 1, 25см.

Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки. Заголовки структурних частин роботи: “ЗМІСТ”, “ВСТУП”, “РОЗДІЛ”, “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ”, “ДОДАТКИ” друкують великими літерами симетрично до тексту. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки.

Крім цього дипломна робота та магістерська дисертація повинні у своїй структурі мати обов’язкові елементи (завдання, пояснювальна записка, титульний аркуш тощо), зразки яких наведені у додатках.

Сторінки роботи нумеруються арабськими цифрами (без знака №) у правому верхньому куті сторінки. **Першою** сторінкою роботи є титульний аркуш, який включається до нумерації, але номер сторінки не ставиться. Далі нумерація є наскрізною, тобто продовжується до кінця роботи, включаючи додатки і список використаних джерел. Номер сторінки **не вказується** на титульному аркуші, пояснювальній записці та завданні до роботи. До загального обсягу роботи не входять додатки, список використаних джерел. При цьому всі сторінки цих структурних частин мають наскрізно нумеруватися.

На титульному аркуші зазначають повну назву навчального закладу та його відомчу підпорядкованість, факультет, кафедру, на якій виконана робота, назву роботи, дані про студента, наукового керівника та консультанта, місто та рік

подання роботи до захисту. Скорочення в назвах навчального закладу та теми роботи не допускаються.

Зміст має відповідати плану роботи, який затверджено разом із темою. На сторінці зі змістом зазначається номер початкової сторінки кожної складової диплому.

Якщо **робота містить** маловідомі скорочення, нові символи, позначення, то їх перелік надається перед вступом і відображається у змісті як “Перелік умовних скорочень”.

Текст **основної частини** роботи поділяють на розділи, підрозділи (при потребі - пункти). Кожний розділ починають з нової сторінки.

Номер розділу ставлять римськими цифрами після слова “РОЗДІЛ”, без крапки, а потім з нового рядка друкують заголовок розділу. **Колонтитул** розташовується у верхньому ряду сторінок, по центру не підкреслюється, шрифт 12.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу (арабськими цифрами) складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. Наприкінці номера підрозділу ставиться крапка. Наприклад: “2.3.” (третій підрозділ другого розділу), за якою у тому ж рядку зазначають заголовок підрозділу. **Заголовки підрозділів** друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Наприкінці заголовка ставиться крапка. Підрозділ починається з нової сторінки тільки в тому випадку, якщо після його заголовку на сторінці вміщується менш ніж три рядки тексту.

Якщо у роботах підрозділи поділені на пункти, то їх нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, між якими ставлять крапку. Наприкінці номера ставиться крапка, наприклад: “1.3.2.” (другий пункт третього параграфу першого розділу).

Посилання в тексті на джерела надають у **квадратних дужках із зазначенням джерела та сторінки** (крім газетних статей і випадків, коли посилаються на джерело в цілому). Перша цифра у квадратних дужках відповідає номеру джерела у списку використаних джерел, друга цифра - номеру сторінки. Наприклад, [32, с. 85].

У першому розділі на підґрунті огляду літератури розкривають стан наукової проблеми (задачі). Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, студент

повинен зазначити ті питання, що залишились невирішеними й, отже, визначити своє місце у вирішенні проблеми, визначити об'єкт і предмет дослідження, сформулювати мету й завдання дослідження навести методи вирішення завдань дослідження.

Між структурними частинами роботи повинен просліджуватися чіткий логічний зв'язок, тобто розділи мають бути пов'язані між собою й починатися з короткого опису питань, що розкриваються в даному розділі в їхньому взаємозв'язку з попередніми й наступними розділами.

Наприкінці кожного розділу обов'язково формулюють висновки зі стислим викладенням наукових і практичних результатів тієї частини дослідження, що була розглянута в розділі. У висновках не слід переказувати те, що було зроблено в розділі, а **коротко підсумувати основні ідеї розділу**.

Висновки є завершальною й особливо важливою частиною курсової роботи, що має продемонструвати результати дослідження, ступінь реалізації поставленої мети та завдань. У висновках проводиться синтез усіх отриманих результатів дослідження та їхнє співвідношення із загальною метою й завданнями курсової роботи. Слід навести найбільш важливі наукові та практичні результати, одержані в роботі, які повинні містити формулювання розв'язаної наукової проблеми (задачі), її значення для науки й практики. У висновках необхідно наголосити на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів. Далі формулюють висновки та рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів.

Висновки краще представляти у вигляді послідовно пронумерованих абзаців відповідно до завдань, що були поставлені на початку роботи у вступі. При цьому кожен абзац має містити окремий завершений логічно висновок чи рекомендацію.

Список використаних джерел

Список використаних джерел слід розміщувати **в алфавітному порядку**. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів із бібліотечної та видавничої справи. Зразок оформлення списку використаних джерел

наведено в Бюлетені ДАК України, № 11, 2009. Кожне джерело, що включено до списку, має бути відбито в тексті роботи.

Додатки оформлюють як продовження роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх за порядком зазначення відповідних посилань у тексті. Кожний такий додаток необхідно починати з нової сторінки.

Додаток має містити заголовок, надрукований симетрично до тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово “Додаток” і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком Г, І, Й, О, Ь. Наприклад: додаток А, додаток Б тощо.

Текст кожного додатка, якщо необхідно, може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад; А.2 - другий розділ додатка А; В.3.1 - перший підрозділ третього розділу додатка В. Ілюстрації, таблиці та формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.1.2 - другий рисунок першого розділу додатка Д; формула (А.1) - перша формула додатка А.

ПАМ’ЯТКА ЩОДО ЦИТУВАННЯ

У ході підготовки курсової, дипломної роботи або магістерської дисертації слід обов’язково дотримуватися правил цитування.

Цитата є точним, дослівним уривком з будь-якого тексту, включеного у власний текст. Цитати, як правило, наводяться тільки для підтвердження аргументів або описів автора. Найбільшої уваги заслуговує сучасна література або першоджерела. Вторинну літературу варто цитувати як найекономніше, наприклад, для того, щоб заперечити окремі висновки авторів. Загальний підхід до цитування полягає в тому, що цитати можуть бути в кожному розділі і параграфі, за винятком тих місць, де автор розвиває свою позицію або підсумовує результати дослідження.

Курсова чи дипломна робота не повинна бути переповнена цитатами, які погано пов’язані між собою. На одній сторінці тексту не повинно бути більше трьох цитат. Якщо ж вимагається більша кількість цитат, то їх краще подавати у переказі з

вказівкою на джерело. Під час цитування чужий текст поміщається в лапки і наводиться в тій граматичній формі, в якій він подається у першоджерелі. Якщо цитата відтворює лише частину речення цитованого тексту, то після лапок, які відкриваються, ставлять три крапки, і розпочинають її з малої літери.

Маленька літера ставиться і в тому випадку, коли цитата органічно входить до складу речення, незалежно від того, як вона розпочиналася у джерелі. Внизу сторінки або у дужках після цитати подається точне посилання на видання, з якого почерпнуто цитату. Пропуск слів, речень, абзаців під час цитування допускається лише тоді, коли це не викривляє смисл усього фрагмента, і позначається трьома крапками у місцях пропуску.

Якщо з цитованого уривка не ясно, про кого або про що говориться, в круглих дужках наводиться пояснення автора з поміткою його ініціалів. Якщо у наведеній цитаті виділяються якісь слова, то відразу ж у дужках пишеться «курсив наш» або «виділено нами» та ініціали автора роботи. Теж саме стосується перекладних цитат. Після першої такої цитати, що зустрічається в роботі у круглих дужках курсивом зазначається «Тут і далі—переклад наш» та ініціали автора роботи.

Посилання в тексті наводяться у квадратних дужках, в яких зазначається номер, під яким у списку літератури наведено відповідне джерело та сторінка, на якій знаходиться відповідне посилання.

Типові помилки під час написання та оформлення роботи

1. Зміст роботи не відповідає плану. Тема не розкрита повністю або не розкрита в основній частині.
2. Сформульовані розділи (підрозділи) не відбивають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта
3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта і предмета дослідження.
4. Неточно сформульовані об'єкт і предмет дослідження.
5. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури (за останні 5-10 років)

з теми дослідження. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи не відбиває рівня досліджуваності проблеми.

6. Не розкрито зміст та організацію особистого експериментального (перекладознавчого) дослідження
7. Остаточний результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням
8. У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал
9. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту
10. Як ілюстративний матеріал використано таблиці, діаграми, схеми, запозичені не з першоджерел, а з підручника, навчального посібника, монографії або науковій статті.
11. Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, вона виконана неохайно, з помилками.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИПЛОМНИХ РОБІТ ТА МАГІСТЕРСЬКИХ ДИСЕРТАЦІЙ

Загальний зміст дипломної роботи повинен відповідати її визначенню, а обсяг і конкретний зміст—вимогам галузевого стандарту вищої освіти відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня, часу, виділеному навчальним планом спеціальності на розробку дипломної роботи, методичним рекомендаціям випускової кафедри та завданню на дипломне проектування. Для фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр», одним з напрямків майбутньої діяльності яких є науково-дослідний, науково-педагогічний або управлінський у сферах науки, техніки, економіки, освіти, передбачається виконання лише магістерської дисертації. Для ОКР «Спеціаліст» передбачається також виконання дипломної роботи, оскільки спеціальність «переклад» відноситься до гуманітарно-економічного напрямку підготовки.

Дипломні роботи спеціалістів та магістерські дисертації, які виконуються випускниками факультету лінгвістики за практичною спрямованістю можуть бути академічними або реальними.

Академічна навчальна дипломна робота передбачає розв'язання студентом навчальних завдань рішення яких потребує від нього певних знань та професійних умінь, що відповідають вимогам ОКХ фахівця даного ОКР.

Реальна дипломна робота—така, що відповідає хоча б одній з наступних умов:

- тема роботи пов'язана з конкретною науково-дослідною роботою кафедри або виконана на замовлення в інтересах зовнішніх організацій (установ, підприємств, НДІ тощо), підтвердженням чого є наявність відповідно оформленого завдання на дипломну роботу;
- результати роботи доведені до стану, що дозволяє використовувати їх для впровадження в науку та практику. Підтвердженням цього є наявність акту про впровадження результатів, підписаного членами повноважної комісії і завіреного печаткою підприємства (організації, НДІ тощо), або запиту підприємства на передачу (на підставі акту про передачу) матеріалів дипломної роботи;

- за матеріалами дипломної роботи автором отримані патенти (заяви на патент, прийняті до розгляду), опубліковані статті, посібники тощо.

За характером виконання ДР поділяються :

- *індивідуальні*
- *комплексні*

Індивідуальна дипломна робота є найпоширенішим видом і передбачає самостійну роботу студента над темою дипломної роботи під керівництвом викладача.

Комплексна дипломна робота виконується коли тема дипломної роботи за обсягом або змістом потребує залучення групи студентів однієї або кількох спеціальностей. Залежно від того, які саме студенти залучаються до дипломної роботи, ДР можуть бути **кафедральними** (тобто виконаними студентами однієї кафедри), **міжкафедральними** (виконаними студентами різних кафедр), **міжфакультетськими** (виконаними студентами різних факультетів, які співпрацюють в процесі виконання дипломної роботи для комплексного та різноаспектного розгляду досліджуваного явища), **міжвузівськими** (виконаними студентами різних ВНЗ для комплексного та різноаспектного розгляду досліджуваного явища), а також виконаними **успівпрацізовнішніми організаціями** (тобто виконаними на замовлення зовнішніх організацій з метою практичної реалізації результатів дипломної роботи). У всіх випадках ДР повинні мати логічно завершені та дубльовані за змістом частини, які виконуються за індивідуальним завданням кожним студентом, та загальну частину, яка пов'язує окремі частини до єдиної дипломної роботи і визначає її комплексність.

За рівнем самостійності та евристичності ДР можуть бути виконаними на таких рівнях:

Репродуктивно-пояснювальному. При цьому студент підтверджує певну наукову ідею самостійно знайденими фактами.

Фактологічно-узагальнюючому. При цьому отримані дані узагальнюються, робляться самостійні висновки.

Супроводжувально-евристичному. При цьому ідея збагачується новими висновками і аргументами. Разом з викладачем формулюється нова концепція.

Концептуально-збагачувальному. При цьому певна наукова концепція збагачується новими ідеями на основі самостійно проведеного дослідження.

Творчо-пошуковому. При цьому студенти самі шукають рішення певної проблеми і обирають оптимальні варіанти рішення на основі визначених та обґрунтованих критеріїв.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання дипломної проводиться за такими критеріями

Характер виконання дипломної роботи

- **індивідуальна**
- **комплексна:**
  - внутрішньо кафедральна
  - міжкафедральна
  - між факультетська
  - у співпраці з зовнішніми організаціями

Практична спрямованість

- **академічна**
- **реальна**
  - пов'язана з науково-дослідною роботою кафедри
  - виконана в інтересах зовнішніх організацій
  - наявність замовлення на практичну реалізацію результатів
  - наявність патенту, статей та інших публікацій

Рівень самостійності і евристичності

- репродуктивно-пояснювальний (**певне** поглиблення теоретичних положень щодо науково-технічного дискурсу, **самостійні** дослідження з обґрунтованими висновками щодо передумов перекладу текстів певної галузі науки та техніки, **логічні** практичні рішення щодо галузевого перекладу)
- фактологічно-узагальнюючий (**значне** поглиблення теоретичних положень щодо науково-технічного дискурсу, **нестандартні** дослідження певного виду науково-технічного дискурсу з обґрунтованими висновками щодо

передумов перекладу текстів певної галузі науки та техніки, **нові** практичні рішення певного виду галузевого перекладу)

- супроводжувально-евристичний (**вагоме** поглиблення теоретичних положень щодо науково-технічного дискурсу, **креативні** дослідження з обґрунтованими висновками щодо передумов перекладу текстів певної галузі науки та техніки, **нові і оригінальні** практичні рішення щодо галузевого перекладу)
- концептуально-збагачувальний (**суттєве** поглиблення теоретичних положень щодо науково-технічного дискурсу, **інноваційні** дослідження з обґрунтованими висновками щодо передумов перекладу текстів певної галузі науки та техніки, **концептуально нові і оригінальні** практичні рішення щодо галузевого перекладу)

Рівень презентації матеріалу

- з використанням ЕОМ під час захисту / під час написання і оформлення ДР
- з використанням ілюстративного матеріалу під час захисту / під час написання і оформлення ДР

Основним аспектом оцінювання дипломної роботи є те, що студент може отримати найвищу оцінку лише у разі наявності високих коефіцієнтів за усіма вищевказаними критеріями. Взаємозв'язок критеріїв та їх складових з коефіцієнтами можливо представити у вигляді наступної таблиці.

Стосовно **впровадження результатів** дипломних робіт спеціалістів та магістерських дисертацій вважаємо доцільним навести такі рекомендації. Реальна дипломна робота може виконуватися на замовлення зовнішньої організації, яке може виконуватися на бланку цієї організації у формі листа-запиту на ім'я декана факультету або ректора НТУУ «КПІ» із зазначенням практичних завдань, які студент має виконати під час розробки роботи, або орієнтовної тематики дослідження яка підлягає розробці у певних аспектах.

Текст такого листа-замовлення надається державною мовою або, у разі якщо організація-замовник є іноземною організацією, текст може виконуватися англійською мовою. Орієнтовний зразок листа-замовлення наведено далі.

Якщо замовлення надається українською організацією, бажаним є його оформлення за зразком, наведеним нижче.

Замовлення на дипломну роботу спеціаліста/ магістерську дисертацію надається до 15 вересня поточного року. Після отримання замовлення та обговорення питання на засіданні кафедри завідувач кафедри приймає рішення щодо призначення наукового керівника з урахуванням наукових інтересів професорсько-викладацького складу кафедри та пропонує належним чином сформульовану відповідно до замовлення тему дослідження студентам для вибору.

Організація-замовник зобов'язується забезпечити студента та його наукового керівника консультуванням експертів організації та матеріалами, що підлягають опрацюванню.

У разі наявності замовлення на магістерську дисертацію/дипломну роботу, студент, що працює над замовленою темою, має проходити переддипломну практику в організації-замовнику.

Після завершення дипломної роботи виконання завдань дослідження підтверджується відповідним актом про впровадження результатів дослідження, що має оформлюватися на бланку організації-замовника за підписом її керівника або уповноваженої належним чином особи. Орієнтовний текст акту впровадження наведений у додатках.

Враховуючи специфіку досліджень з перекладознавства та перспективних прикладних лінгвістичних розробок, що реалізуються студентами-випускниками кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови факультету лінгвістики в межах наукової теми кафедри, як практичні, так і теоретичні результати робіт спеціалістів або магістрів можуть бути впроваджені у навчальний процес на кафедрі та факультеті лінгвістики.

Зразок відповідного акту наведено у додатках.

У такому разі, за рішенням кафедри, прийнятого внаслідок обговорення відповідного питання на засіданні, необхідно оформити відповідний акт впровадження із обов'язковим зазначенням дисципліни, в межах якої впроваджувалися результати, рівень виконання тощо. Такий акт підписує лектор/викладач, у курсі якого впроваджувалися результати дослідження, завідувач

кафедри та декан/заступник декана факультету. Акти впровадження розробок у навчальний процес реєструються у деканаті зі збереженням копій документів. Оригінали актів впровадження є невід'ємною частиною дипломної роботи і прошиваються як останній додаток до неї (без слова Додаток у змісті роботи). Номери сторінок на оригіналах актів не вказуються, але враховуються за загальною кількістю сторінок готової роботи.

Оцінювання результатів впровадження здійснюється комісією під час захисту дипломної роботи/магістерської дисертації студента на основі критеріїв, описаних вище для відповідних кваліфікаційних робіт. Тут сфокусуємо увагу лише на вагомості кожного з рівнів виконання робіт за відповідними коефіцієнтами.

Критерії та оцінювання							
<i>Характер виконання</i>		<i>Практична спрямованість</i>		<i>Самостійність і евристичність</i>		<i>Презентація матеріалу</i>	
Вид	Коефіцієнт	Вид	Коефіцієнт	Рівень	Коефіцієнт	Вид	Коефіцієнт
Індивідуальна	0,005	Академічна	0,05	Репродуктивно-пояснювальний	0,1	Ілюстративний матеріал	
Комплексна		Реальна		Фактологічно-узагальнюючий	0,2	Під час захисту	0,25
Кафедральна	0,1	Пов'язана з н-д роботою кафедри	0,025	Супроводжувально-евристичний	0,3	Під час виконання ДР	0,25
Міжкафедральна	0,15	Виконана в інтересах зовнішніх організацій	0,025	Концептуально-збагачувальний	0,4	Використання ІТ	
Міжфакультетська	0,2	Наявність замовлення на практичну реалізацію результатів	0,025	Творчо-пошуковий	0,5	Під час захисту	0,25
Міжвузівська	0,25	Наявність патенту, статей та інших публікацій	0,025			Під час виконання	0,25
У співпраці з зовнішніми організаціями	0,3						
Всього максимум	0,3		0,1		0,5		0,1

Як видно з таблиці, оцінювання за визначеними критеріями дещо відрізняється. Так, при оцінюванні за критеріями «Характер виконання» та «Рівень виконання», для кожного з рівнів визначено фіксований коефіцієнт. Під час оцінювання дипломної роботи за критеріями «Практична спрямованість» та

«Презентація матеріалу» визначення коефіцієнту дипломної роботи відбувається шляхом підсумування балів відповідно до наявності у роботі вказаних у відповідних графах таблиці елементів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДОПОВІДІ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЇ ЗАХИСТУ

Завершальним етапом роботи курсової роботи на 3 та 4 курсі, дипломної роботи спеціаліста або магістерської дисертації є її захист. Крім цього, у ході виконання дипломної роботи та магістерської дисертації рекомендована апробація результатів дослідження на наукових конференціях.

Оскільки важливо не лише підготувати і провести дослідження, а й на належному рівні представити його результати, цей етап вимагає окремої, ретельної підготовки. У цей період роботи студент має розвивати вміння наукової доповіді.

Доповідь—це один з найпоширеніших жанрів публічного виступу. Основна мета доповіді—донести до слухача певну інформацію так, щоб її зрозуміли і сприйняли. Оскільки доповідь сприймається на слух, доповідач повинен допомагати слухачам зрозуміти і запам'ятати новий матеріал: із самого початку встановлювати контакт з аудиторією, зацікавити темою, підтримувати увагу протягом усього виступу. Щоб такий виступ мав успіх, добре сприймався слухачами, необхідно зробити його оригінальним за викладом, своєрідним і неповторним. А для цього потрібно працювати над композицією доповіді.

Найпоширенішою структурою доповіді вважається така, що складається з трьох частин: вступу, основної частини, висновку. Кожна частина має свої особливості, які необхідно враховувати під час підготовки доповіді. Від того, як оратор розпочав доповідь, значною мірою залежить успіх виступу. Невдалий початок знижує інтерес слухачів до теми, послаблює увагу. У вступі доповіді виділяється її тема. Далі вказуються причини вибору саме цієї теми (актуальність проблеми, її мета, завдання тощо).

Досвідчені доповідачі рекомендують розпочинати виступ з цікавого прикладу, прислів'я чи приказки, крилатого виразу тощо. У вступі також може бути використана цитата, яка змусить слухачів задуматися над словами промовця, глибше усвідомити висловлене положення.

Основна частина розпочинається з характеристики проблеми. Виділивши основний аспект проблеми, варто запропонувати слухачам перспективу

обговорення, тобто вказати положення, які виносяться на обговорення та захист. Перехід до обговорення кожної конкретної тези в подальшому робить доповідь чіткою, логічною і уможлиблює перехід до висновків.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ

Добре продумайте тему виступу, підготуйте відповідний матеріал.

З'ясуйте мету і об'єкт виступу (інформування, переконання, спонукання до дії, розвага тощо)

Складіть план виступу. Відповідним чином згрупуйте інформаційні матеріали. Добираючи матеріал, зверніть увагу на ті факти, які будуть цікавими для аудиторії, перед якою буде виголошено доповідь. Зробіть відповідні нотатки.

Опрацюйте потрібну інформацію, подбайте про композицію виступу (вступ, основна частина, висновок). Чітко визначте об'єкт і мету, основні положення майбутньої доповіді. Проаналізуйте чинний стан досліджень питання, що розглядається, належно представте у доповіді основні джерела. Узагальніть основні положення кількох джерел—це посилить переконливість доповіді.

Доберіть відповідні мовні засоби, притаманні для обраних стилю і типу мовлення.

Напишіть повний текст виступу повністю або у вигляді тез і декілька разів прочитайте його вголос. Уточніть вимову і наголошення слів, виділіть терміни і незнайомі слова.

Під час виступу не поспішайте, робіть паузи і дотримуйтеся правильної інтонації. Завжди стежте за слухачами: якщо Вас перестали слухати, змініть тон мовлення, наведіть цікавий факт, але ніколи не намагайтеся перекричати аудиторію.

Якщо потрібно зазирнути до рукопису, опустіть очі, не нахиляючи голови.

Стежте за своїм мовленням: уникайте слів-паразитів, не заповнюйте паузи звуками.

Переконливе, яскраве закінчення доповіді запам'ятовується слухачам, залишає приємне враження про неї. Тому наприкінці доповіді рекомендується повторити основну думку, підсумувати найважливіші положення. Якщо перші слова оратора

повинні завойовувати увагу слухачів, то останні покликані посилити і закріпити ефект виступу.

Варто пам'ятати, що слухачам не байдуже, куди дивиться доповідач. Не бажано під час виступу поглядати у вікно, кидати погляд на стіни, опускати очі, а потім піднімати їх до стелі, розглядати свої руки, тобто дивитися куди завгодно, тільки не на слухачів, або дивитися в одну точку, не відводячи погляду. Така поведінка оратора на 50% нівелює суть його виступу. Якщо під час виступу повільно переводити погляд з однієї частини аудиторії на іншу, то можна створити враження гарного здорового контакту зі слухачами і значного посилити кінцевий ефект.

Крім цього, важливо під час виступу добре володіти власним голосом.

Голос варто пристосувати до умов спілкування. Якщо говорити занадто тихо, Ви справите враження невпевненої людини. Якщо говоритимете занадто голосно— слухачі почують у Вас агресора. Голос підвищують тоді, коли ставлять запитання, висловлюють радість або подив. Якщо вам потрібно когось переконати або відповісти на запитання, голос треба понизити.

У будь-якому випадку під час наукової дискусії, виступу чи доповіді будьте тактовні: спочатку зважте, чи нікого не образить те, що Ви хочете сказати, і лише потім говоріть.

Не зачитуйте текст доповіді з папірця. Викладіть основні тези на окремому аркуші і, користуючись ними, намагайтеся будувати виступ, не заглядаючи у повний текст.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Для візуальної підтримки доповіді під час виступу на захисті бажано підготувати презентацію у Power Point. Презентація повинна структурно містити тему роботи, об'єкт та предмет дослідження, поставлену мету та завдання для її виконання, розкривати актуальність дослідження, його теоретичну та практичну цінність. Обов'язково подаються основні результати, отримані під час написання роботи. Варто супроводжувати викладені Вами положення прикладами, які проілюструють зібраний та опрацьований матеріал.

Використовуйте ефектні матеріали для оформлення свого виступу.

У певному сенсі простота використання програми PowerPoint є її гіршим ворогом. Створення ефектних слайдів і картинок може бути простим і захоплюючим заняттям, проте не слід забувати, що PowerPoint не призначається для автономного використання. Аудиторія хоче чути ваш виступ, а не дивитися на зображення, які блимають на екрані. Створіть переконливу презентацію, але подбайте про те, щоб ваші власні висловлювання були не менш яскравими. Не слід забувати, що слайди грають допоміжну роль під час усного виступу.

Не ускладнюйте презентацію.

Кількість слайдів не повинна перевищувати 12-15. на першому слайді потрібно вказати тему Вашого дослідження. Не ускладнюйте презентацію спецефектами. Найбільш ефектні презентації PowerPoint прості. Такі презентації містять зрозумілі діаграми та графіки, що підкреслює мова доповідача. Використовуйте яскраві кольори, але уникайте поєднання близьких за гамою кольорів, а також додаткових малюнків та орнаментів. Для позитивного сприйняття презентації необхідно вибрати чітку контрастну гаму кольорів. Яскравий контраст між текстом, графікою і фоном допомагає донести до слухачів думки й емоції.

Зведіть кількість цифр і статистики до мінімуму.

Одним з привабливих аспектів PowerPoint є можливість представлення ідей і висловлювань доповідача в короткій формі. Складно донести думку через нагромодження цифр та статистики. Ефектна презентація PowerPoint не містить більшої кількості цифр. Якщо необхідно підкреслити якісь статистичні дані у презентації, скористайтеся малюнком чи фотографією.

Не повторюйте те, що написано на слайдах PowerPoint.

Слайди не варто перевантажувати інформацією. Текст, яким викладається інформація, може мати еліптичний характер. Однією з найбільш поширених і шкідливих звичок серед користувачів PowerPoint є читання тексту на слайдах. Це не тільки надмірність, а й вірний спосіб зробити нудною будь-яку, навіть найяскравішу презентацію. Показ презентації повинен супроводжуватися усною мовою, яка доповнює і описує (але не переказувати) видиму на екрані інформацію.

Робіть своєчасні зауваження.

Ще одна поширена проблема - збіг за часом зауважень доповідача з відображенням нового слайда. Це лише розсіює увагу аудиторії. При правильному плануванні презентації спочатку має відобразитися новий слайд і аудиторії дається певний час на те, щоб прочитати і засвоїти інформацію, а потім йдуть коментарі доповідача, що уточнюють та доповнюють показане на екрані.

Імпортуйте додаткові малюнки та фотографії.

Не обмежуйтеся тим, що пропонує PowerPoint. Використовуйте зовнішні малюнки та фотографії, а також відео, щоб прикрасити та урізноманітнити свою презентацію.

Пропонуйте роздаткові матеріали на початку або в кінці, але не в середині презентації.

Якщо слухачам не потрібно переглядати роздаткові матеріали під час виступу, краще надати їх у кінці презентації.

Відредагуйте презентацію перед виступом.

Ніколи не забувайте про аудиторію. Підготувавши слайди PowerPoint у чорновому варіанті, відредагуйте їх, уявивши, що ви - один із слухачів. Якщо щось здасться непривабливим, відволікаючим або незрозумілим, правте безжально. У більшості випадків така правка добре відбивається на якості презентації в цілому.

Додаток А
Завдання на дипломний проект (роботу)

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»

Факультет (інститут) _____
(повна назва)

Кафедра _____
(повна назва)

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____
(назва ОКР)

Напрямок підготовки _____
(код і назва)

Спеціальність _____
(код і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____
(підпис)   (ініціали, прізвище)

« ___ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
на дипломний роботу студенту

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) _____
_____
_____

керівник проекту (роботи) _____,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від « ___ » _____ 20__ р. № _____

2. Строк подання студентом проекту (роботи) _____

3. Вихідні дані до проекту (роботи) _____
_____
_____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік завдань, які потрібно розробити) _____
_____
_____

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

---

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка

Студент

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Керівник проекту (роботи)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Додаток Б
Завдання на магістерську дисертацію

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»**

Факультет (інститут) _____
(повна назва)

Кафедра _____
(повна назва)

Освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр»
Напрямок підготовки _____
(код і назва)

Спеціальність _____
(код і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____
(підпис)   (ініціали, прізвище)

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
на магістерську дисертацію студенту

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема дисертації _____
_____
_____

науковий керівник дисертації _____,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «__» _____ 20__ р. № _____

2. Строк подання студентом дисертації _____

3. Об'єкт дослідження _____
_____

4. Предмет дослідження _____
_____

5. Перелік завдань, які потрібно розробити _____
_____
_____
_____

6. Орієнтовний перелік ілюстративного матеріалу _____

7. Орієнтовний перелік публікацій _____

8. Консультанти розділів дисертації

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

9. Дата видачі завдання _____

Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання магістерської дисертації	Строк виконання етапів магістерської дисертації	Примітка

Студент _____
(підпис) _____ (ініціали, прізвище)

Науковий керівник дисертації _____
(підпис) _____ (ініціали, прізвище)

Додаток В

Відгук керівника (наукового керівника) дипломного проекту (роботи)
(магістерської дисертації)

ВІДГУК

**керівника (наукового керівника) дипломного проекту
(дипломної роботи, магістерської дисертації)
освітньо-кваліфікаційного рівня «_____»
(назва ОКР)**

виконаного (-ої) на тему: _____

студентом (-кою) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

**Керівник (науковий керівник)
дипломного проекту (роботи)
(магістерської дисертації)**

_____ (посада, науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Пам'ятка керівнику

Відгук складається у довільній формі (використання бланків-шаблонів неприпустимо) із зазначенням: актуальності теми, в інтересах або на замовлення якої організації робота виконана (в рамках науково-дослідної роботи кафедри, підприємства, НДІ тощо); відповідності виконаної роботи виданому завданню; короткого критичного огляду змісту окремих частин роботи із зазначенням найбільш важливих і значущих питань, у яких виявилася самостійність студента, його рівень теоретичної та практичної підготовки, ерудиція, знання фахової літератури; підготовленість студента до прийняття сучасних рішень, умінь аналізувати необхідні літературні джерела, приймати правильні (інженерні, наукові) рішення, застосовувати сучасні системні та інформаційні технології, проводити фізичне або математичне моделювання, обробляти та аналізувати результати експерименту; найбільш важливих теоретичних і практичних результатів, їх апробації (участь у конференціях, семінарах, оформлення патентів, публікація в наукових журналах тощо); своєчасність виконання календарного плану, недоліки роботи та тих, що виявилися у роботі магістранта інші питання, які характеризують професійні якості студента. Висновки щодо відповідності якості підготовки студента вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця і можливості присвоєння йому відповідної кваліфікації.

Додаток Д
Направлення на рецензію

НАПРАВЛЕННЯ НА РЕЦЕНЗІЮ

Шановний _____
(вчене звання, прізвище та ініціали рецензента)

Прошу Вас до «___» _____ 20___ р. підготувати й надати рецензію
(дата надання рецензії)

на дипломний проект (дипломну роботу, магістерську дисертацію)

студента (-ки) _____
(прізвище, ініціали)

на тему _____

_____

_____

(повна назва теми ДП (ДР, МД))

Завідувач кафедри

_____

(назва кафедри)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«___» _____ 20___ р.

Додаток Є

Рецензія на дипломний проект (дипломну роботу,
магістерську дисертацію)

РЕЦЕНЗІЯ

на дипломний проект (дипломну роботу, магістерську дисертацію)
освітньо-кваліфікаційного рівня «_____»
(назва ОКР)

виконаний (-у) на тему: _____

_____

_____

(повна назва теми ДП (ДР, МД))

студентом (-кою) _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Рецензент

_____

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

_____

(підпис)

_____

(ініціали, прізвище)

Печатка установи, організації рецензента (*тільки для зовнішнього рецензента*)

Пам'ятка рецензенту

Рецензія складається у довільній формі (використання бланків-шаблонів неприпустимо) із зазначенням: відповідності дипломного проекту (дипломної роботи, магістерської дисертації) затвердженій темі та завданню; актуальності теми; реальності роботи (виконання на замовлення підприємств, організацій, за науковою тематикою кафедри, НДІ тощо); загальний огляд змісту роботи, при цьому рецензент оцінює кожний розділ роботи, глибину техніко-економічного обґрунтування прийняття рішень (для проекту); ступеня використання сучасних досягнень науки, техніки, виробництва, інформаційних та інженерних технологій; оригінальності прийнятих рішень та отриманих результатів; правильності проведених розрахунків і конструкторсько-технологічних рішень; наявності і повноти експериментального (математичного моделювання) підтвердження прийнятих рішень; якості виконання пояснювальної записки, відповідності креслень вимогам стандартів; можливості впровадження результатів; недоліків; загальна оцінка («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), яку, на думку рецензента заслуговує робота та її відповідність вимогам, можливості присвоєння студенту-випускнику відповідної кваліфікації (формулювання згідно з навчальним планом напряму підготовки або спеціальності).

Додаток 3
Титульний аркуш дипломної роботи
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

_____
(повна назва інституту/факультету)

_____
(повна назва кафедри)

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

“ ___ ” _____ 20__ р.

Дипломна робота
освітньо-кваліфікаційного рівня « _____ »
(назва ОКР)

з напрямку підготовки (спеціальності) _____
(код та назва напрямку підготовки або спеціальності)

на тему: _____
_____
_____

Виконав (-ла): студент (-ка) _____ курсу, групи _____
(шифр групи)

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
(підпис)

Керівник _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

Консультант _____
(назва розділу) _____ (посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище, ініціали)

_____
(підпис)

Рецензент _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

Засвідчую, що у цій дипломній роботі немає
запозичень з праць інших авторів без відповідних
посилань.

Студент _____
(підпис)

Київ – 20__ року

Додаток I
Титульний аркуш магістерської дисертації
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

_____
(повна назва інституту/факультету)

_____
(повна назва кафедри)

«На правах рукопису»
УДК _____

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

“ ____ ” _____ 20__ р.

Магістерська дисертація

зі спеціальності _____

_____
(код і назва спеціальності)

на тему: _____

Виконав (-ла): студент (-ка) _____ курсу, групи _____

_____
(шифр групи)

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
(підпис)

Науковий керівник _____

_____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

Консультант _____

_____
(назва розділу)

_____
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали)

_____
(підпис)

Рецензент _____

_____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

Засвідчую, що у цій магістерській дисертації немає
запозичень з праць інших авторів без відповідних
посилань.

Студент _____

_____
(підпис)

Київ – 20__ року

Зразок листа-замовлення.

Dear .....

_____ (name of the company/organization) duly represented by _____ is pleased to propose Faculty of Linguistics of National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute” to initiate mutual scientific research project “title of the project” devoted to the investigation of _____ (subject of the research). In this respect we are specifically interested in students’ view of a problem.

We primarily offer to involve the graduating students of the Faculty of Linguistics to this project. Hence, in _____ academic year we propose to devote qualifying paper to linguistic analysis of _____. This research project will be aimed at _____ (the purpose of the research).

The results of the research are planned to be implemented under facilitation of our company.

Hoping for fruitful scientific cooperation,

Sincerely yours

(Зразок) ЗАМОВЛЕННЯ
на виконання дипломної роботи
на тему: «Термінологія сталого розвитку у сучасних
прикладних лінгвістичних дослідженнях»

_____ (назва організації) пропонує кафедрі теорії, практики та перекладу англійської мови факультету лінгвістики НТУУ «КПІ» виконати дипломну роботу на тему «*Термінологія сталого розвитку у сучасних прикладних лінгвістичних дослідженнях*».

1. Основні завдання, що підлягають розробці при виконанні дипломної роботи:

- провести порівняльний аналіз сучасних комп'ютерних лексикографічних систем та електронних словників;
- проаналізувати концепцію «сталого розвитку» у контексті філологічних та перекладознавчих досліджень, розглянути підмову «сталого розвитку» й описати її терміносистему;
- провести структурно-семантичний та перекладознавчий аналіз термінології екологічного виміру підмови сталого розвитку;
- описати основні засади укладання двомовного тлумачного термінологічного словника зі сталого розвитку; проілюструвати особливості роботи електронного словника
- зробити обґрунтовану вибірку термінологічних одиниць екологічного виміру підмови сталого розвитку як матеріал для електронного словника зі сталого розвитку.

2. Мета та очікуваний практичний результат виконання дипломної роботи.

Мета – огляд існуючих комп'ютерних ідеографічних систем та дослідження термінології сталого розвитку у контексті прикладного лінгвістичного (перекладознавчого) дослідження.

Очікуваний результат – вибірка матеріалу для укладання двомовного тлумачного термінологічного словника з екологічного виміру сталого розвитку.

3. Допомога, яку надає замовник:

- забезпечення робочим місцем та необхідним офісним обладнанням;
- надання статистичних даних, звітів, документів, словників, навчальних матеріалів зі сталого розвитку;
- забезпечення консультування експертами організації.

4. Терміни виконання дипломної роботи:

Початок – жовтень 201_ року

Кінець – травень 201_ року.

Замовник

Згоден

Декан факультету лінгвістики

Н.С.Саєнко

Директор

_____

«_____» _____ 201_р

Завідувач кафедри

_____

«_____» _____ 201_р.

«_____» _____ 201_р

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

результатів дипломної роботи спеціаліста/ магістерської дисертації

_____ . на тему «_____»

Цей акт підтверджує, що запропонована студенткою _____ і реалізована нею в рамках дипломної роботи концепція аналізу терміносистеми сталого розвитку у контексті прикладних лінгвістичних (перекладознавчих) досліджень, структура словникової статті електронної версії тлумачного словника та вибірка з 1500 термінів екологічного виміру сталого розвитку впроваджені у лексикографічній електронній системі зі сталого розвитку, створюваній _____ (назва організації).

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

результатів магістерської дисертації _____ на тему «Діахронічний та синхронічний переклад у контексті сучасних прикладних лінгвістичних досліджень (на матеріалі англійської та української мов)»

Цей акт підтверджує, що запропонована студенткою _____ і реалізована нею в рамках магістерської дисертації концепція проведення перекладознавчого аналізу у синхронічному та діахронічному аспектах з використанням прикладних лінгвістичних технологій (а саме розробка концепції та лінгвістичний супровід паралельного корпусу перекладів як спеціального програмного застосунку) була успішно впроваджена у лекційному курсі з дисципліни «_____» та на практичних заняттях з вказаної дисципліни (лектор — _____).

Заступник декана ФЛ

Завідувач кафедри теорії,
практики та перекладу
англійської мови

Лектор

Додаток К

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан _____

_____

(підпис)

_____

(ініціали, прізвище)

«__» _____ 20__ р.

Індивідуальний план навчання магістранта

(прізвище, ім'я та по батькові)

1. Зарахований наказом ректора НТУУ «КПІ» від _____ 20__ р. № __

за спеціальністю _____

(код)

(назва)

Термін навчання з 1 вересня 20__ р. до 30 червня 20__ р.

2. Науковий керівник _____

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

3. Тема наукового дослідження ____

_____

_____

_____

_____

4. Науковий керівник і тема наукового дослідження затверджені рішенням

Вченої ради факультету, протокол № _____ від _____ 20__ р.

Додаток Л
«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

_____

(підпис)

_____

(ініціали, прізвище)

«__» _____ 20__ р.

План роботи

№ п/п	Назви навчальних дисциплін та робіт	Кількість кред. ECTS	Форма звітності	Відмітка наук. керівн.
I семестр				
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
II семестр				

Зміни (доповнення) до плану:

_____

_____

_____

Тема наукового пошуку _____

_____

_____

_____

Ухвалено рішенням кафедри, протокол № _____ від _____ 20 ____ р.

Науковий керівник _____

Магістрант _____

Звіт магістранта

Рішення засідання кафедри, протокол № _____ від _____ 20 ____ р.

Секретар кафедри _____

Завідувач кафедри _____

Додаток МЗразок титульної сторінки КУРСОВОЇ РОБОТИ 4 КУРС

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ, ПРАКТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «Основи перекладознавства»

на тему: Особливості перекладу складних термінів у науково-технічних текстах.

Студента 4 курсу групи ЛА- ____
напряму підготовки 6.020303
спеціальності «Філологія»
Петрова Івана Миколайовича
Керівник ст.викл. Іванов П.П.

Національна оцінка _____
Кількість балів: ____ Оцінка: ECTS ____

Члени комісії: _____ ст.викладач Ковальська Н.В.

_____
(підпис)

_____
(вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

_____
(вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Зразок титульної сторінки КУРСОВОЇ РОБОТИ З КУРС
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ, ПРАКТИКИ І ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «Іноземна мова (основна, практичний курс)»
на тему: Особливості вживання гіперболи в текстах різних жанрів.

Студента(ки) Зкурсу, групи ЛА- _____
напряму підготовки 6.020303
спеціальності «Філологія»
Петрова Івана Миколайовича
Керівник ст.викладач Присяжнюк Н.М.

Національна оцінка _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії: _____ ст.викладач Ковальська Н.В.

_____ (підпис) (вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Київ- 2015 р

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ "Перун", 2001. – 1440 с.
2. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.П.Гальперин. – М.: Наука, 1981. – 139 с.
3. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в європейський простір вищої освіти / В.С.Журавський, М.З.Згуровський .-К.:ІВЦ Вид-во «Політехніка»-2003.-200с.
4. Дейк ван Т.А. Язык. Познание. Коммуникация./ Т.А.Дейк. – М.: Прогресс, 1989. – 312 с.
5. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск I (с. 130) (затверджений наказом Міністерства праці та соціальної політики України № 336 від 29.12.2004 р.).
6. Закон України № 2984-III (2984-14) «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 20. – 134 с.
7. Закон від 01.07.2014 № 1556-VII (Режим доступу) <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>
8. Казакова Т.А. Практические основы перевода. Учебное пособие / Т.А. Казакова. – СПб.: Лениздат; Издательство Союз, 2000. –320с.
9. Карабан В. І. Переклад англійської наукової та технічної літератури. Частина 1. Граматичні труднощі / В.І. Карабан.– Вінниця: Нова книга, 2001. – 271с. 20.
- 10.Карабан В. І. Переклад англійської наукової та технічної літератури. Частина 2. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі / В.І. Карабан. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 300с.
- 11.Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Учеб.для ин–тов и фак. иностр. яз / В.Н. Комиссаров. – М.: Высш. шк., 1990. – 253 с.
- 12.Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти // Лист МОН України від 31.07.2008 р. № 1/9-484.
- 13.Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) / І.В.Корунець. – Вінниця: Нова книга, 2000. – 448с.

14. Короткий термінологічний словник з педагогіки. Укладач С.Г. Мельничук. – Кіровоград, 2004.
15. Латышев Л. К. Курс перевода. Эквивалентность перевода и способы ее достижения / Л.К. Латышев.– М.: Межд. отн., 1981.– 198с.
16. Левченко Т.І. Європейська освіта: конвергенція та дивергенція / Т.І. Левченко. –Вінниця:Нова книга, 2007. – 654с.
17. Лотман Ю.М. Структура и семантика художественного текста // Труды по знаковым системам / Ю.М.Лотман. – Тарту: Изд-во Тартуского ун-та, 1981. – С. 3-
18. Лотман Ю.М. Текст у тексті// Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст / Ю.М. Лотман – Львів: Літопис, 1996. – С. 428-441.
19. Міжнародна Стандартна Класифікація Освіти (INSED – 97: International Standard Classification of Education / UNESCO, Paris).
20. Національний класифікатор України: "Класифікатор професій" ДК 003:2010. // Держспоживстандарт України, – К.: 2010.
21. Положення про державну атестацію студентів НТУУ «КПІ» [Електронний ресурс] / Уклад.: В. П. Головенкін, В. Ю. Угольніков. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : НТУУ «КПІ», 2013. – 98 с.
22. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 р. № 787 «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра»
23. Почепцов Г.Г. (мол.) Теорія комунікації / Г.Г. Почепцов. – К.: Вид-во «Київський університет», 1999. – 308 с.
24. Ревуцкий О.И. Анализ художественного текста как коммуникативно обусловленного связного целого / О.И.Ревуцкий. – Минск: НИО, 1998. – 68 с.
25. Рецкер Я.И. Пособие по переводу с английского языка на русский язык / Я.И. Рецкер. – М.: Просвещение, 1982. –159с.
26. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика / Я.И. Рецкер.– М.: Международные отношения, 1974. – 216с.

- 27.Селиванова Е.А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации /Е.А.Селиванова.– К.: Фитосоциоцентр, 2002. – 336 с.
- 28.Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми /О.О.Селиванова. – Полтава: Довкілля-К, 2008 (у друці).
- 29.Швейцер А.Д. Перевод и лингвистика/ А.Д. Швейцер.– М.: ИЗДАТЕЛЬСТВО, 1973. – 310 с.
30. Швейцер А.Д. Теория перевода. Статус, проблемы, аспекты / А.Д. Швейцер.– М.: Наука, 1988. – 364с.
- 31.Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М.Фецула. – К.: Видавничий центр "Академія", 2002. – 528с.
- 32.Oakley T. Conceptual blending, narrative discourse, and rhetoric // Cognitive Linguistics. – Berlin, 1998. – V. 9. – № 4.
- 33.FaerchC. AndKasperG. Strategiesininterlanguagecommunication.L. andN.Y.,1983